

N:o 62.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till förordning angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande; gifven Stockholms slott den 3 februari 1911.

Under åberopande af bifogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga närlagda förslag till förordning angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande ntskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Carl Swartz.

Förslag

till

Förordning

angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande.

§ 1.

I öfverensstämmelse med § 75 regeringsformen skall i hvarje län markegångstaxa årligen upprättas af åtta inom länet bosatta, för sakkunskap och oväld kända deputerade, hvilka jämte lika antal suppleanter väljas af landstinget. I län, hvarest två landsting finnas, väljas fyra deputerade och fyra suppleanter af hvaradera landstinget.

Deputerade och suppleanter skola bestå af afgäldstagare och afgäldsgifvare till lika antal, och skall i valprotokollet uttryckligen an gifvas, till hvilkendera af dessa kategorier de valda äro att hänföra.

Deputerad och suppleant väljas för en tid af två år från och med året näst efter det, hvarunder valet ägt rum; och må ingendera af dem kunna afsäga sig uppdraget, med mindre han fyra år tjänstgjort som deputerad eller uppnått sextio års ålder eller eljest uppgifver hinder, som af landstinget godkännes.

§ 2.

Deputerade sammanträda i länsstyrelsens lokal å därtill af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i utfärdad kungörelse bestämd tid en af de fyra första dagarna i november.

§ 3.

Markegångssättning må ej ske med mindre fullt antal deputerade eller suppleanter äro tillstädes.

Inträffar för deputerad sådant hinder, att han ej kan inställa sig vid sammanträdet för markegångstaxans upprättande, åligger det honom att därom ofördröjligen underrätta Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som i hans ställe inkallar vederbörande suppleant.

Deputerad eller inkallad suppleant, som, utan att kunna hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande styrka laga förfall, uteblir å den för markegångssättningen bestämda tid, är skyldig ersätta all kostnad, som till följd af hans frånvaro och däraf föranledt uppskof med förrättningen vållas.

§ 4.

1 mom. Vid deputerades sammanträde föres ordet af landshöfdingen utan rättighet för honom att i besluten deltaga men med skyldighet att göra de erinringar, som finnas af nöden, och att, då hans mening afviker från deputerades beslut, låta densamma i protokollet anteckna. Landskamreraren vare ock tillstädes för att kronans rätt bevaka med åliggande att, om afseende icke fästes å hans framställningar, dem till protokollet anmärka. Är landshöfdingen frånvarande, och icke någon i hans ställe förordnad, utse deputerade inom sig ordförande. Falla rösterna härvid lika mellan två eller flera deputerade, skall genom lottning bland dessa utses ordförande.

Protokollet föres af länsbokhållaren.

2 mom. Då skiljaktiga meningar bland deputerade yppas, sker omröstning, hvarvid rösterna beräknas efter hufvudtal och de flestes mening blir gällande. Utfalla rösterna lika för två olika pris å samma persedel, varde medelbeloppet däraf såsom markegångspris upptaget.

§ 5.

Deputerade äga att beräkna och erhålla reseersättning, på sätt för landstingsmän är stadgad.

§ 6.

Markegångstaxan skall innehålla:

A: den *årliga markegången* eller gällande pris å löpande årets skörd samt värdet å alla öfriga persedlar och tjänstbarheter, som enligt fastställt formulär skola utgöra föremål för denna markegångssättning;

B: *årspris* å länens en gång för alla i samband med ränteförenklingen bestämda så kallade hufvudpersedlar, hvilka årspris, som skola ingå i beräkningen af medelmarkegångsprisen å samma persedlar, grundas för hvarje persedel å de pris, som varit gångbara under de tre sista månaderna af det nästförflutna och de tre första månaderna af det löpande året; och

C: årets *medelmarkegångspris* eller medeltalet af de för det löpande och de nästförflutna nio åren upptagna årsprisen å hufvudpersedlarna.

§ 7.

1 mom. Till ledning vid markegångsprisens bestämmande skola priskuranter å alla i markegångstaxan ingående persedlar och tjänstbarheter af fullgodt och afradsgilldt slag upprättas så väl för städerna som för landet.

2 mom. För städerna uppgöras dessa priskuranter i enlighet med torgeprisen eller eljest inom staden gångbara pris af magistraten, så vidt angår den årliga markegången, i medlet af oktober och, beträffande årsprisen, omedelbart efter utgången af en hvar af månaderna oktober, november, december, januari, februari och mars. Det åligger magistraten att genast efter upprättandet insända priskuranterna till Kungl. Maj:ts befallningshafvande.

3 mom. För landet upprättas priskuranterna fögderivis.

Till uppgörande af priskurant till ledning vid bestämmandet af den *årliga markegången* skola samtliga kommunalnämnder inom fögderiet i medlet af oktober hvarje år hvar för sin kommuns område meddela uppgift å därinom gällande pris på hvarje i taxan ingående persedel eller tjänstbarhet. Dessa prisuppgifter skola af kommunalnämndernas ordförande omedelbart insändas till vederbörande kronofogde, hvilken i öfverensstämmelse med medeltalet af de pris, kommunalnämnderna uppgifvit, upprättar priskuranten för fögderiet och före den 25 oktober insänder denna tillika med de inkomna prisuppgifterna och däröfver upprättadt sammandrag till Kungl. Maj:ts befallningshafvande. Kronofogden

skall därvid, för den händelse hans mening skiljer sig från de i priskuranten angifna pris, i särskildt yttrande afgifva förslag till de jämkningar i prisen, hvilka af honom finnas skäligen påkallade.

Priskuranter till ledning vid *årsprisets* bestämmande upprättas af en för fögderiet i oktober månad hvarje år utsedd särskild nämnd (markegångsnämnden), hvilken består dels af ombud, ett för hvarje kommun, å kommunalstämma valda bland ortens afgäldsgifvare, skiftesvis af det antal kommuner och efter den ordning dem emellan, som Kungl. Maj:ts befallningshafvande årligen bestämmer, med iakttagande dock att antalet ej må understiga fyra eller öfverstiga åtta, dels ock af motsvarande antal ledamöter, som Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordnar bland inom fögderiet bosatta, för oväld och sakkunskap kända män, helst afgäldstagare. Vid förfall för de ordinarie ledamöterna inträda i nämnden suppleanter, som i enahanda ordning och till samma antal utses af såväl kommunalstämman som Kungl. Maj:ts befallningshafvande.

Markegångsnämnden sammanträder med kronofogden på dennes kallelse i slutet af mars månad å lämpligt, af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämdt ställe i fögderiet. Vid sammanträdet uppgöras priskuranter särskildt för de tre sista månaderna af det nästförfutna och särskildt för de tre första månaderna af det löpande kalenderåret.

Efter sammanträdet slut insändas priskuranterna till Kungl. Maj:ts befallningshafvande af kronofogden, hvilken det därjämte åligger att anmärka, huruvida han i något fall anser andra pris än de uppgifna hafva varit i orten gällande, äfvensom att särskildt utsätta de vid marknader och andra afsättningsställen i fögderiet gångbara pris, såvidt de afvika från de uppgifna.

4 mom. Öfver de inkomna priskuranterna upprättar landskontoret sammandrag med utsatt medelpris för hela länet eller hvarje markegångsdistrikt, då mer än ett sådant förekommer inom länet; börande sammandraget äfven upptaga de anmärkningar, som af kronofogden blifvit framställda.

Dessa sammandrag jämte öfriga till ärendet hörande handlingar framläggas för de deputerade, som bestämma markegången för året.

§ 8.

Vid priskuranternas upprättande och afgifvande af anmärkningar däröfver äfvensom vid alla prisbestämningar enligt denna förordning bör i afseende å sådana artiklar, hvilka i allmänhet utgöra föremål för

afsalu, hänsyn tagas till de pris, som äro gångbara vid försäljning mot kontant betalning.

§ 9.

Det åligger markegångsdeputerade att efter noggrant öfvervägande af kända förhållanden och gällande pris samt med ledning af de prisuppgifter, hvarom i § 7 förmäles, bestämma pris å alla i markegångstaxan ingående persedlar och tjänstbarheter.

Då deputerade vid bestämmande af årspriset å hufvudpersedlarna fråntråda det på grund af inkomma priskuranter uträknade medelpriset å dessa persedlar, böra i hvarje fall skälen därtill angifvas i protokollet.

§ 10.

Så snart markegångstaxan blifvit upprättad skall erforderligt antal exemplar däraf till kammarkollegium insändas jämte det vid deputerades sammanträde förda protokoll samt de från städerna och fögderierna inkomna priskuranter och däröfver upprättade sammandrag.

Markegångstaxan skall å första eller andra söndagen efter den dag, markegången satts, kungöras i alla kyrkor inom markegångsdistriktet, hvarest gudstjänst då hålles; börande Kungl. Maj:ts befallningshafvande i den kungörelse, som utfärdas angående dagen för deputerades sammanträde, äfven utsätta, å hvilken söndag markegångstaxan kommer att kungöras.

Jämte taxan kungöres ock den för besvärs anförande däröfver stadgade ordning.

§ 11.

1 mom. Den, som är missnöjd med den verkställda markegångs-sättningen, äger att däruti hos kammarkollegium söka ändring genom besvär, som skola ingifvas till Kungl. Maj:ts befallningshafvande å landskontoret i det län, hvars markegång öfverklagas, innan klockan tolf å femtonde dagen, räknad, där afgäldsgifvare eller afgäldstagare klagat, från kungörandet i den socken eller i någondera af kyrkorna inom det pastorat, hvarifrån den klaganden tillkommande eller åliggande afgälden

utgår, och, där klagan föres af annan person, i hvad hans rätt angår, från taxans kungörande i det pastorat, där klaganden är boende.

Det åligger Kungl. Maj:ts befallningshafvande att senast å andra dagen efter det besvären inkommit till landskontoret insända dem jämte eget utlåtande till kammarkollegium, som har att inom fjorton dagar från den dag, besvären dit inkommit, afgöra dem och expediera sitt beslut till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, genom hvars försorg vederbörande därom ofördröjligen underrättas.

2 mom. Beslut om ändring af den under litt. A i markegångstaxan upptagna markegång gäller till förmån allenast för den eller dem, som sökt den vunna ändringen; däremot skall hvarje i behörig ordning fastställd förändring i det under litt. B bestämda årspris och därigenom uppkommande jämkning i medelmarkegångspriset tillämpas inom hela länet eller markegångsdistriktet.

3 mom. Det åligger kammaradvokatfiskalen att tillse, huruvida å kronans vägnar kan vara något att erinra vid markegångstaxorna, och i sådant fall framställa sina anmärkningar däremot. Senast inom femton dagar efter erhållen del af en markegångstaxa skall advokatfiskalen hos kammarkollegium anmäla, om han har något att erinra mot taxan, hvilken i annat fall, så vidt den rör kronans rätt, anses hafva vunnit laga kraft. Framställd anmärkning bör af kammarkollegium inom fjorton dagar därefter prövas och afgöras. Så väl då ändring i markegångstaxan göres som när advokatfiskalen förklarar sig icke hafva något att erinra mot densamma, skall underrättelse därom genast meddelas Kungl. Maj:ts befallningshafvande till kungörande i orten.

4 mom. Öfver kammarkollegii beslut i markegångsfrågor må klagan föras i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet är stadgad.

§ 12.

Kammarkollegium, som det tillkommer att fastställa formulär till markegångstaxor och priskuranter, äger sålunda att meddela bestämmelser om de persedlar och tjänstbarheter, hvilka skola i markegångstaxorna upptagas, äfvensom om uteslutande ur taxorna af sådana persedlar och tjänstbarheter, å hvilka prissättning ej längre finnes erforderlig.

Frågor om förändrad reglering af markegångsdistrikten ankomma på Kungl. Maj:ts pröfning.

Öfvergångsstadgande.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1912, dock att deputerade för åren 1912 och 1913 samt markegångsnämnder för år 1912 utses redan år 1911 i den ordning, som här ofvan finnes stadgad, samt att halfva antalet af de bland afguldstagare och halfva antalet af de bland afguldsgifvare utsedda deputerade och suppleanter skall vid slutet af år 1912 utträda efter lottning, som vid det årets landsting anställes.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3
februari 1911.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 SWARTZ,
 grefve HAMILTON,
 MALM,
 NYLANDER,
 VON SYDOW,
 VON KRUSENSTIERNA.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Swartz anförde härefter:

I skrifvelse den 31 mars 1905 har Riksdagen gjort framställning
angående revision af de författningar, som afse priskuranters och
markegångstaxors upprättande.

Gällande bestämmelser i detta ämne innefattas i nådiga kungörelsen
angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande den
11 maj 1855; kammarkollegii tvenne cirkulär till Kungl. Maj:ts samtliga
befallningshafvande den 24 augusti 1855 med formulär dels till marke-
gångstaxorna dels till priskuranter å markegångspersedlar; nådiga förkla-
ringen den 24 februari 1860 af § 5, mom. 1 och 2, i nyssberörda nådiga
kungörelsen den 11 maj 1855 och kammarkollegii i anledning däraf den

*Ang. revision
af de författ-
ningar, som af-
se priskuran-
ters och marke-
gångstaxors
upprättande.*

8 mars 1861 utfärdade cirkulär om ändring af formuläret till markegångstaxorna; nådiga kungörelsen angående sättet för val af markegångsdeputerade och om tiden för öfverklagande af deras beslut den 31 juli 1867; nådiga kungörelsen angående ändring i gällande stadganden om sättet för utseende af deputerade till markegångstaxornas upprättande den 17 april 1868; kammarkollegii cirkulär angående ändring i föreskrifterna rörande markegångstaxornas upprättande den 29 december 1869; nådiga kungörelsen den 18 augusti 1871 angående ändring af § 2, mom. 3 och 4, af merberörda nådiga kungörelsen den 11 maj 1855; nådiga förordningen angående reseersättning åt deputerade till markegångstaxors upprättande den 1 juni 1877; samt nådiga kungörelsen angående afskaffande af den för markegångsdeputerade föreskrifna edgång den 22 april 1881.

Grunderna för
markegångs-
sättningen.

Enligt åberopade nådiga kungörelsen den 11 maj 1855, hvilken innehåller själfva hufvudgrunderna för markegångssättningen, skola markegångstaxorna upptaga dels, såsom förut, den *årliga markegången*, dels ock *årspris* och *medelmarkegångspris*, hvilka bägge sistnämnda pris tillkommo med anledning af den i särskild nådig kungörelse den 11 maj 1855 anbefallda omsättning och förenkling till vissa hufvudpersedlar af de i ordinarie räntan ingående persedlar, hvilka af ålder upptagits i de så kallade orternas undervisning och ännu anträffas under afdelning A i markegångstaxan. Berörda hufvudräntepersedlar skulle lösas med penningar, men då man till grund härför icke ville lägga det gamla förhållandet eller hvarje års skiftande markegångspris, med afseende hvarå med rätta anmärkts, att skattebeloppet icke stode i rättvist förhållande till de skattskyldiga egendomarnas afkastning, utan tvärt om ökades i samma mån som dåliga skördar eller missväxt minskade tillgångarna för de skattskyldige till skattens utgörande, beslöt man i stället, att räntorna skulle hvarje år lösas efter på förhållandena under någon längre tidsperiod grundadt *medelpris*, hvarigenom man hoppades få olikheterna emellan de goda och onda åren utjämnade. I sådant syfte antogs till medelpris medium af *tio* års markegång. Man hade dock iakttagit, att den årliga markegången, som sattes i början af november, då årets nyss inbärgade skörd ännu icke i större myckenhet utkommit i marknaden, icke på ett fullt tillförlitligt sätt angåfve prisen för skatteåret i dess helhet, hvilka pris gemenligen vunne stadga först längre fram under vinterns lopp. Af sådan anledning ville man ej låta det årliga markegångspriset ingå i beräkningen af det tioåriga medelpriset, utan beslöt man att i dess ställe taga ett nytt särskildt *årspris*, grundadt på förhållandena under månaderna oktober—mars. Då detta

årspris gifvetvis icke kunde bestämmas förr än efter mars månads utgång, men det tioåriga medelpriset, efter hvilket räntorna skulle lösas, borde vara känt redan vid afradstiden i december månad, fann man sig af praktiska skäl föranlåten att i stället för skatteårets årspris taga det föregående årets på enahanda sätt bestämda årspris. Här af blef följden den, att det tioåriga medelpriset eller, såsom det vanligen benämnes, medelmarkegångspriset för hvarje år kom att utgöra medium af de tio nästföregående årens årspris utan att röna någon påverkan af det löpande årets prisförhållanden. Det gamla sättet för markegångens bestämmande måste likväl bibehållas dels såsom öfvergångsstadgande, där hinder för medelprisets tillämpning af en eller annan anledning kunde möta, dels ock med hänsyn till frälseräntorna, på hvilkas beskaffenhet och utgörande de nya stadgandena om ränteförenklingen icke finge inverka, med mindre vederbörande därom träffade öfverenskommelse.

På sådana grunder hvilade de nu gällande stadgandena om markegångssättningen, hvilka i hufvudsak äro af följande innehåll.

I hvarje län upprättas markegångstaxa årligen af åtta inom länet bosatta, för sakkunskap och oväld kända, af vederbörande landsting utsedda deputerade, som för ändamålet sammanträda i länsresidenset å viss dag i november före den 5 under ordförandeskap af landshöfdingen, hvilken dock icke äger rätt att i besluten deltaga men är skyldig att göra de erinringar, som finnas af nöden, och att, då hans mening afviker från deputerades beslut, låta densamma i protokollet anteckna. Är landshöfding frånvarande, utse deputerade inom sig ordförande. För bevakande af kronans rätt är landskamreraren tillstådes med skyldighet att, om afseende å hans framställningar icke fästes, dem till protokollet anmärka. Deputerade bestämma den särskilda markegången å ränte-, tionde- samt andra därmed jämförliga persedlar för det löpande året, hvilken upptages i markegångstaxan under litt. A, mom. 1, och numera hufvudsakligen har betydelse såsom grund för de likvider enskilda emellan, som äro en följd af med afseende å årlig markegång träffade öfverenskommelser, hvartill förnämligast äro att hänföra frälseräntor. Vidare hafva deputerade att bestämma det årspris, som i markegångstaxan upptages under litt. B och som saknar all själfständig betydelse utan endast ingår i beräkningen af det medelpris för de senaste tio åren, efter hvilket kronans behållna och anordnade räntor och tionde enligt nådiga kungörelsen angående sättet för grundräntors och kronotiondes utgörande den 11 maj 1855 fingo af räntegifvarne lösas, men hvilket numera, så vidt angår kronans rätt, kommer till användning hufvudsakligen såsom beräkningsgrund för de jäm-

Gällande stadganden om markegångssättningen.

likt nådiga förordningen angående förändring af grundräntor och kronotie den 23 juli 1869 och nådiga kungörelsen den 5 oktober 1871 med föreskrifter för verkställighet af berörda förordning ännu utgående indelningsersättningar, som äro af markegång beroende. Själfva det tioåriga medelpriset eller medelmarkegångspriset, som i markegångstaxan upptages under litt. C, uträknas å landskontoret. Slutligen hafva deputerade att utsätta värdet å vissa persedlar och tjänstbarheter, hvilka enligt gällande författningar skola i markegångstaxorna införas och där upptagas såsom underafdelningar under litt. A, såsom vakansafgifter i taxorna för det fåtal län, där sådana ännu utgå, underhåll åt tågande trupper samt bröd åt fångar under forsling, allt dock af betydelse endast för vissa grenar af statsförvaltningen.

Till ledning för markegångsdeputerade vid prisens bestämmande skola priskuranter å fullgoda och afradsgilla varor af de persedelslag, som upptagas i markegångstaxan, upprättas såväl för städerna som för landet.

Priskuranterna till markegången under litt. A upprättas på landet fögderivis af fullmäktige, utsedda å kommunalstämma, en för hvarje socken, hvilka i medlet af oktober månad sammanträda med kronofogden å för ändamålet lämpligaste, af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämda ställe inom fögderiet och i öfverensstämmelse med medeltalet af de pris, fullmäktige hvar för sin socken uppgifva, stadga det pris på hvarje under taxerubriken upptagna persedel eller tjänstbarhet, hvilket såsom ortens gångbara bör till länets markegångsförättning uppgifvas. Kronofogden skall jämväl yttra sin mening och, därest denna skiljer sig från de af fullmäktige stadgade pris, låta sitt yttrande åtfölja priskuranten. Vid samma tid, d. v. s. i medlet af oktober månad, skola magistraterna i länets städer aflämna uppgift på de i staden då gångbara pris på samma persedlar.

Till markegången under litt. B eller det så kallade årspriset skola priskuranterna uppgöras, för städerna i öfverensstämmelse med torgprisen under oktober, november, december, januari, februari och mars månader af magistraterna efter hvarje månads slut, samt för landet fögderivis af särskilda nämnder, de så kallade markegångsnämnderna, hvilka bestå dels af minst fyra och högst åtta räntegifvare, valda skiftesvis af de socknar, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämmer, och dels af ett motsvarande antal af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande utsedda män, kända för sakkunskap och oväld, helst räntetagare. Dessa nämnder sammanträda med kronofogden å för ända-

målet lämpligaste, af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämda ställe inom fögderiet två gånger årligen, nämligen i början af januari och i slutet af mars, då priskuranter upprättas, vid det förra tillfället för de tre sista månaderna af det förflutna, och vid det senare tillfället för de tre första månaderna af det löpande kalenderåret. Kronofogden har därvid att anmärka, huruvida han i något fall anser andra pris än de uppgifna hafva varit i orten gällande, äfvensom att särskildt utsätta de vid marknader och andra afsättningsställen å landet gångbara pris. I afseende å sådana artiklar, hvilka i allmänhet utgöra föremål för afsalu, böra endast de pris tagas i betraktande, hvilka äro gångbara vid så kallad kontant betalning.

Öfver förutnämnda båda slag af priskuranter upprättar landskontoret sammandrag med utsatta medelpris för hela länet eller markegångsdistriktet, om länet är i särskilda sådana indeladt, hvilka sammandrag jämte öfriga ärendet rörande handlingar därefter framläggas för markegångsdeputerade. Dessa hafva då att efter noggrant öfvervägande af kända förhållanden och med ledning af de uppgjorda priskuranterna bestämma markegångsprisen. Deputerade äro således icke ovillkorligen bundna af priskuranterna, men då de frånträda dessas medelpris, böra skälen därtill i hvarje fall i förrättningsprotokollet anföras. Då skiljaktiga meningar bland deputerade yppas, sker omröstning, hvarvid de flestas mening blir gällande, och om rösterna utfalla lika för två olika pris å samma persedel, skall medelbeloppet däraf såsom markegångspris upptagas.

Den fastställda markegångstaxan skall skyndsamligen ej allenast i vanligt antal exemplar tillika med protokollet öfver markegångssättningen jämte de inkomna priskuranterna och de däröfver upprättade sammandrag insändas till kammarkollegium än äfven kungöras i länets kyrkor med besvärshänvisning. Besvär få hos kammarkollegium anföras såväl af räntegifvare eller räntetagare och annan person, i hvad hans rätt angår, som ock af kollegii advokatfiskal, därest han skulle finna något å kronans vägnar vara att erinra. Besvärstiden är femton dagar, räknade, där räntegifvare eller räntetagare klagar, från taxans kungörande i den socken eller i någondera af kyrkorna inom det pastorat, hvarifrån den klaganden tillkommande eller åliggande räntan utgår; om klagan föres af annan enskild, från taxans kungörande i det pastorat, där klaganden är boende, och för kammaradvokatfiskalen från det han af taxan erhållit del. Kammarkollegium skall inom fjorton dagar från det besvär dit inkommit dem afgöra och sitt beslut expediera till Eders

Kungl. Maj:ts befallningshafvande, genom hvars försorg vederbörande därom ofördröjligen underrättas. Så väl då ändring i markegångstaxan göres som när advokatfiskalen förklarar sig icke hafva något att erinra mot densamma, skall sådant af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i orten kungöras.

Beslut om ändring af den under litt. A i taxan upptagna markegång gäller till förmån allenast för den eller dem, som den vunna ändringen sökt; hvaremot hvarje i behörig ordning fastställd förändring i det under litt. B bestämda årspris och därigenom uppkommande jämkning i medelmarkegångspriset tillämpas inom hela länet eller markegångsdistriktet, utan afseende därå om ändringen genom besvär af flera eller färre blifvit föranledd.

Öfver kammarkollegii beslut få underdåniga besvär hos Eders Kungl. Maj:t anföras, och skola dylika besvär från räntegifvare eller räntetagare ingifvas hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande innan klockan tolf å trettionde dagen från delfäendet.

1905 års Riksdags skrifvelse.

I sin ifrågavarande skrifvelse har Riksdagen, med hänvisning till särskilda inom Riksdagens kamrar i ämnet väckta motioner, till utveckling af sin förenämnda framställning anført följande.

I motionerna framhölles bland annat, hurusom industri, handel och näringar betydligt förändrats sedan år 1855, då kungörelsen angående priskurantsättningarna utfärdades. De förbättrade kommunikationsförhållanden, som sedan nämnda år utvecklats sig, hade på ett verksamt sätt utjämnat varuvärdet.

Vidare syntes den apparat, som i nyssnämnda kungörelse föreskrefves, och de kostnader, som därpå förorsakades, vara allt för stora och för öfrigt numera onödiga. Det borde jämväl uppmärksammas, att då den efter 1855 genomförda reformen i beskattningsafseende medfört, att en mängd olika räntepersedlar genom förvandling öfverförts till några få hufvudpersedlar, vore det nyttigt och nödigt, att jämväl åtskilliga i markegångstaxorna förekommande persedlar därifrån utgallrades.

En med anledning af förevarande fråga inom Riksdagen vidtagen granskning af de markegångstaxor, som upprättats af de markegångsdeputerade, hvilka sammanträd i november månad 1904, hade visat, att högst betydande skiljaktigheter förefunnes i de värden, hvilka inom olika, stundom närgränsande län åsatts vissa persedlar. Dessa säkerligen icke af ortförhållandena betingade skiljaktigheter syntes till väsentlig del bero på sättet för priskuransernas och markegångstaxornas

upprättande. Vore inom ett markegångsdistrikt (län eller landskap) ett flertal städer belägna, blefve merendels i ett motsvarande antal priskuranter jämförelsevis höga pris upptagna, och markegångsprisen, som åsattes efter medeltalet af de i priskuranterna upptagna pris, äfvenledes tämligen höga; vore däremot städerna få till antalet, blefve det slutliga priset oftast jämförelsevis lågt.

Riksdagen, som ingalunda förbisåge de svårigheter, hvilka mötte att bringa markegångstaxorna i full öfverensstämmelse med nutida förhållanden, och som väl insåge vikten af att full trygghet vunnes för att prissättningen å markegångspersedlarna blefve så riktig som möjligt, ansåge dock fog icke saknas för yrkandet på en revision af nu gällande bestämmelser rörande markegångssättningen. Redan för tjugufem år sedan gjorde sig inom Riksdagen den åsikt gällande, att det borde ske en undersökning och utredning, huruvida en del räntepersedlar skulle kunna ur markegångstaxorna uteslutas samt en förenklad uppställning af desamma åstadkommas. De reformer i beskattningshänseende, som sedan den tiden blifvit genomförda, samt de förändrade förhållanden, som i många andra afseenden sedan dess inträdt, gjorde önskvärdheten att bringa markegångstaxan i närmare öfverensstämmelse med nutida begrepp än mer framträdande, hvarvid dock utan tvifvel stor varsamhet måste iakttagas och grundlig utredning föregå, innan sådan reform utan olägenhet kunde genomföras.

Riksdagen ansåge äfven, likasom i motionerna framhållits, att med nutidens snabba och bekväma förbindelser samt lättheten att erhålla noggranna uppgifter på gängse priser å de i markegångstaxorna upptagna viktigare varuslag något mindre omständlig föregående procedur för prisbestämnelserna än hvad nu vore föreskrifvet skulle kunna vara till fyllest, utan att noggrannheten äfventyrades, ehuru naturligtvis äfven i detta hänseende noga borde tillses, att förfaringssättet blefve fullt betryggande för att såväl skattskyldiges som skattemottagares rätt i alla hänseenden skulle blifva tillgodosedd.

På grund af hvad Riksdagen sålunda anförde, har Riksdagen i sin ifrågavarande skrifvelse anhållit, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och i hvad mån en del räntepersedlar skulle kunna ur markegångstaxorna uteslutas, samt efter föranstaltad granskning af de författningar, som hade afseende på priskurantuppgifterna och sättet för markegångstaxornas upprättande, taga i nådigt öfvervägande, huruvida en förändring i de förberedande åtgärderna för markegångstaxornas upprättande i syfte att åstadkomma en förenkling

i det nu föreskrifna förfaringssättet skulle kunna vidtagas, utan att noggrannheten äfventyrades samt sedermera till Riksdagen framlägga det förslag i ämnet, hvartill Eders Kungl. Maj:t kunde finna sådan utredning föranleda.

Med anledning af denna Riksdagens framställning har kammarkollegium efter erhållen nådig remiss den 8 maj 1908 afgifvit underdånigt utlåtande och därvid tillika öfverlämnat i ärendet inhämtade yttranden af de markegångsdeputerade, hvilka i november 1907 sammanträdde i de särskilda länen, af flertalet magistrater och fögderiförvaltningar — af hvilka senare en del bifogat yttranden af markegångs- och prisnämnder, kommunalstämmor, kommunalnämnder, rättagare och rättegifvare — äfvensom af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i samtliga län.

*Redogörelse för
i ärendet afgifna yttranden.*

Frågan om utgallring af markegångspersedlar.

Af de inkomna yttrandena inhämtas hufvudsakligen följande.

Hvad först beträffar frågan, *hurvida och i hvad mån en del väntepersedlar skulle kunna ur markegångstaxorna uteslutas*, har någon uteslutning af persedlar, som upptagas under afdelningarna B och C eller sådana som äro föremål för bestämmande af års- och medelmarkegångspris, i allmänhet ansetts — såsom ej heller med Riksdagens framställning afsedd — icke kunna äga rum.

Däremot har det stora flertalet af dem, som yttrat sig i denna fråga, uttalat sig för en mer eller mindre långt gående utgallring af de under litt. A i markegångstaxorna förekommande persedlar, därvid åtskilliga af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande liksom ock markegångsdeputerade, om än i flera fall med tvekan, äfven lämnat specifika uppgifter å persedlar, som ansåges kunna ur respektive läns taxor uteslutas.

Markegångsdeputerade i några län äfvensom tvenne af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande hafva förmält sig anse åtskilliga af de i taxorna upptagna persedlar böra kunna såsom obehöfliga utgå men i saknad af kännedom om hvilka persedlar, som förekomme i utgående frälseskatteräntor, inskränkt sig till att allenast framhålla önskvärdheten af en utgallring.

Såsom skäl mot utgallring af markegångspersedlar har åberopats, af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län och markegångsdeputerade i Örebro län hänsynen till frälseskatteräntorna, om hvilkas persedlar Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande åtminstone icke utan en synnerligen omfattande undersökning kunde förskaffa sig

fullständig kännedom; af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande och markegångsdeputerade i Blekinge län, att någon utgallring af persedlar ur länets markegångstaxa icke vore erforderlig efter de förenklingar taxan undergått jämlikt kammarkollegii beslut den 21 september 1905; af markegångsdeputerade i Kristianstads län, att de i länets markegångstaxa ingående persedlars antal vore så ringa, att någon uteslutning däraf icke rimligen kunde ske; samt af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län, att den årliga markegången lände till efterrättelse såväl för kronan som för enskilda vid deras likvider sins emellan.

Kammarkollegium har meddelat, att kollegium på grund af § 6 i nådiga kungörelsen angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande den 11 maj 1855 tid efter annan utfärdat bestämmelser om ändring i formuläret till markegångstaxorna, hvarigenom i taxorna antingen i några enstaka fall upptagits nya persedlar, som af en eller annan anledning bort blifva föremål för markegångssättning, eller ock därifrån uteslutits sådana, som uppenbarligen kommit ur bruk, i hvilket senare afseende särskildt framhållits kollegii på yrkande af dess advokatfiskalsämbete den 21 september 1905 meddelade föreskrifter om uteslutande ur markegångstaxorna för flertalet län af vakansafgifterna. Vidare har kollegium anfört, att kollegium i fråga om de yttre former, under hvilka markegångstaxorna med tillhörande priskuranter nu framträda, ansåge en nästan fullständig omgestaltning i flera afseenden påkallad. Kollegium hade dock under antagande att det hädanefter likasom hittills skulle öfverlätas åt kollegium att härutinnan förfara efter omständigheterna ej i detta sammanhang låtit utarbета några detaljerade förslag i detta ämne. Helt visst förekomme nu ett stort antal markegångspersedlar, som utan olägenhet kunnat för länge sedan ur markegångstaxorna utgå. Den jämförelsevis ringa kännedom, man hittills ägt och ännu ägde särskildt om de af den årliga markegången beroende så kallade frälseskatteräntornas sammansättning, hade varit en bland de mest verksamma orsakerna därtill, att kollegium ej ännu ingripit rensande på detta område. Visserligen hade en del vederbörande nu, om ock i vissa fall under uttalande af tvekan, förtecknat de persedlar, som ansetts kunna såsom markegångspersedlar alldeles undvaras. Alla omständigheter talade dock för att härutinnan ej borde träffas något afgörande, innan med ledning särskildt af de uppgifter i berörda hänseende, som nu inkommit, genom kammaradvokatfiskalsämbetets försorg inom länen verkstälts en sorgfälligare utredning angående persedlarnas användning än den, som härutinnan nu kunnat utan vederbörande intressenters hörande åstadkommas. Kollegium hemställde därför, att handlingarna

*Kammar-
kollegium.*

i ärendet måtte varda i sinom tid öfverlämnade till kollegium för att i nyssberörda syfte hållas advokatfiskalsämbetet tillhanda.

I sammanhang härmed har kollegium anfört, hurusom från nästan alla håll vitsordats behofvet af prisbestämning å spannmål och därtill hänförliga persedlar jämväl efter vikt och med anledning däraf hemställt, att en allmän föreskrift härom måtte utfärdas, af innehåll hufvudsakligen, att i markegångstaxorna med mera skall vid sidan af och omedelbart efter hvarje med hänsyn till visst rymdmått utsatt prisbestämning å spannmål jämte därmed sammanställda persedlar tillika införas pris å samma persedel efter en viktenhet af 100 kilogram.

*Förenkling i
de förberedan-
de åtgärderna
för marke-
gångssätt-
ningen.*

Beträffande härefter frågan, *huruvida en förenkling i de förberedande åtgärderna för markegångstaxornas upprättande må kunna vidtagas*, har, hvad angår städerna, det öfvervägande antalet magistrater, markegångsdeputerade och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som yttrat sig i denna del af ärendet, uttalat sig för bibehållande af den magistraterna nu åliggande skyldighet med afseende på priskuranters uppgörande, om än i några fall med smärre afvikelser i fråga om tiderna för uppgifternas affämnande.

Hvad däremot angår landsbygden hafva, med undantag af några få markegångs- och prisenämnder samt fögderiförvaltningar, hvilka motsatt sig hvarje förändring i nu gällande ordning för markegångsprisens bestämmande, öfriga vederbörande, som yttrat sig härutinnan, i hufvudsak anslutit sig till Riksdagens uppfattning om önskvärdheten af en för-
enkling.

I fråga om *sättet för förenklingen* hafva meningarna emellertid varit mycket delade.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande och markegångsdeputerade i Södermanlands, Kalmar, Örebro och Jämtlands län, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län, äfvensom några magistrater, kronofogdar och markegångsnämnder hafva uttalat sig för *afskaffande af de nu föreskrifna primäruppgifterna* och markegångssättningens öfverlämnande *helt och hållet åt markegångsdeputerade*. Till stöd härför hafva Södermanlands läns markegångsdeputerade, med hvilka Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet instämt, framhållit, hurusom de primäruppgifter, som erhöles inom länet, ofta vore föga lämpade att läggas till grund för prissättningen. Då till exempel år 1907 priset å 1 deciton halm inom länets öfriga distrikt växlat mellan 1 krona 50 öre och 2 kronor 50 öre, hade detsamma i Strängnäs upptagits till 11 kronor 42 öre. Priset å en kubikmeter granved hade

företett så stora olikheter, att under det detsamma i Eskilstuna uppgifvits till 10 kronor, hade detsamma i Trosa upptagits till endast 2 kronor 98 öre. Det vore därför tydligt, att sådana primäruppgifter hufvudsakligen vore ägnade att förrycka medelpriset för länet i dess helhet och vittnade föga om sakkunskap hos den, som lämnat desamma. Inom landtdistriktet hade väl prissättningen varit något jämnare, men med kändedom om det ytterst ringa intresse, hvarmed priskurantsättningen omfattades och som särskildt gäfv sig uttryck däri, att sammanträdena för dessa förrättningar oftast vore ytterst fåtaligt besökta, syntes ej heller prisuppgifterna från landtdistriktet vara af den beskaffenhet, att de kunde tillerkännas något större värde för utrönande af de pris, som verkligen vore gällande inom länet. Äfven Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro län har framhållit, att priskuranterna, i synnerhet de från städerna, ofta varit långt ifrån ägnade att med någon trygghet läggas till grund för prisbestämmelserna. De på grund af primäruppgifterna uträknade medelprisen hade sålunda i detta län ej sällan måst frånträdas, särskildt i fråga om de viktigare persedlarna.

För att markegångsdeputerade skulle kunna utan nu föreskrifna primäruppgifter verkställa markegångssättningen på ett för såväl räntegifvare som räntetagare fullt betryggande sätt, har flertalet af dem, som omfattat detta förslag, ansett nödvändigt, att markegångsdeputerade komme att bestå af både räntegifvare och räntetagare, utsedda från skilda delar af länet, samt att antalet deputerade ökades. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro län håller sålunda före, att deputerades antal borde ökas till tolf, högst sexton, däraf minst fyra och högst halfva antalet räntetagare. Därjämte har sagda befallningshafvande ifrågasatt, huruvida icke deputerade borde väljas för längre tid, exempelvis fem år, hvarigenom kunde förväntas större intresse hos de valda att iakttaga prisförändringar och eljest inbämta för uppdragets fullgörande erforderliga upplysningar. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län har i likhet med länets markegångsdeputerade föreslagit, att markegångssättningen skulle anförtros åt en nämnd, bestående af dels sex ledamöter, valda till lika antal af länets båda landsting, dels två ledamöter, utsedda af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande bland räntetagare inom länet, dels ock landshöfdingen och landskamreraren såsom själfskrifna ledamöter, hvarförutom de valda ledamöterna borde utses af nästföregående årets lagtima landsting, på det att de måtte kunna genom noggranna anteckningar om prisförhållandena under hela året bereda sig för markegångssättningen. Markegångsdeputerade och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län hafva före-

slagit en ökning af deputerades antal till tolf, däraf minst fyra räntetagare. Samma antal deputerade har äfven föreslagits af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län, som dock anser, att halfva antalet borde utses af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande bland räntetagare och halfva antalet af landstinget året näst före markegångssättningen.

Markegångsdeputerade i Stockholms län hafva jämväl uttalat sig för de nuvarande primäruppgifternas afskaffande men icke tilltrött sig framlägga något bestämdare förslag i ämnet i vidare mån, än att de ifrågasatt, huruvida icke den möjligheten för frågans ordnande borde tagas under öfvervägande, att åt landstinget eller någon delegation af detta öfverlämnades att i samråd med af länsstyrelsen utsedda representanter för de ecklesiastika löntagarna, hvilkas inkomster åtminstone med nuvarande löneregleringar vore i så hög grad beroende af markegångssättningen, bestämma angående densamma. Det sålunda af markegångsdeputerade framkastade förslaget att åt landstinget öfverlämna markegångssättningen har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län ansett vara synnerligen förtjänt af beaktande. En delegation af landstinget med så stort antal ledamöter, att länets olika delar blefve fullt representerade och vid bestämmande af markegången under litt. B och C förstärkt med af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande utsedda representanter för de ecklesiastika tjänstemännen inom länen skulle, enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mening, både i fråga om sakkunskap och kanske ännu mera, hvad en fullt opartisk värdesättning anginge, väl kunna mäta sig med om ej öfverträffa de nuvarande markegångsfunktionärerna. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande hölle före, att ett af en dylik delegation i närvaro af landskamreraren såsom kronoombud uppgjortt förslag, som före dess underställande under kammarkollegium borde kungöras i länstrycket för granskning af räntegifvare och räntetagare, otvifvelaktigt skulle från dessas sida mötas af fullt förtroende. Det syntes därför vara sannolikt, att anmärkingar mot detsamma, liksom för närvarande mot markegångsdeputerades förslag, sällan skulle förekomma. I hvarje fall borde de tvistiga frågorna icke blifva af så invecklad art, att icke kammarkollegium skulle, sedan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i anledning af besvären förebragt utredning, i de därefter tillgängliga handlingarna äga tillräckligt material för bedömande af besvarens befogenhet.

En med nyssnämnda myndighets i viss mån öfverensstämmande ståndpunkt har intagits af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i

Gäffeborgs län, som, med anslutning till hvad länets markegångsdeputerade yttrat, anfört följande: Det ville synas, som om enda utvägen till förenkling i sättet för upprättande af markegångstaxan och därför erforderliga priskuranter vore, att själfva taxans upprättande anförtrodde åt landstinget direkt, utan att därför erfordrades särskilda deputerade. Vid tiden för landstingets sammanträde i detta län eller den tredje måndagen i september ansåges, enligt af markegångsdeputerade uttalad mening, värdet af årets skörd redan kunna bedömas, och någon anledning till uppskof med taxans upprättande till första dagarna i november syntes ej förefinnas. Taxan borde i sådant fall förberedas af ett för ändamålet af landstinget tillsatt utskott och därefter ankomma på landstingets beslut. Därest taxans upprättande öfverlämnades åt landstinget, finge väl antagas, att erforderlig sakkännedom därinom finnes för fastställande af priserna enligt litt. A i taxan, utan att särskilda priskuranter därför behöfde upprättas. Vidkommande åter priserna under litt. B torde sådana allt fortfarande blifva af nöden och böra upprättas enligt nu gällande bestämmelser. Priskuranterna till B-prisen borde i sådant fall insändas till landskontoret, som däröfver utarbetade sammandrag och öfverlämnade dem jämte förslagsvis uppgjorda uträkningar öfver tioåriga medelmarkegångspriset till landstingets vidare åtgärd. Under förutsättning af ett sålunda ändradt förfaringsätt torde likväl äfven böra föreskrifvas åliggande för landskamreraren att, dels till bevakande af det allmännas rätt, dels för lämnande af de upplysningar, som förarbetena i landskontoret kunde erbjuda, deltaga i dessa landstingets åtgärder med skyldighet för honom att därvid göra de erinringar, som kunde på honom ankomma.

Jämväl Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Uppsala län har, liksom äfven länets markegångsdeputerade, uttalat sig för afskaffande af de i oktober månad sammanträdande nämnderna för uppgörande af priskuranter till den under litt. A i taxorna upptagna årliga markegången. Sagda befallningshafvande anser, att markegångsdeputerade, som sammanträda någon af de första dagarna i november, knappast mera än 14 dagar efter det oktobernämnderna afslutat sina sammanträden, hade väl så goda förutsättningar som dessa nämnder att bedöma de inom länet gällande pris å markegångspersedlarna. Först i slutet af oktober och i början af november hade nämligen åtskilliga af dessa persedlar, särskildt spannmål, mera allmänt kommit i marknaden, och de tidigare sammanträdande oktobernämnderna saknade därför tillförlitligt material för sina prisbestämmelser å sådana persedlar, hvilket däremot i regel stode till deputerades förfogande.

Förslaget att åt markegångsdeputerade, utsedda bland rättegifvare och rëntetagare, uppdraga att bestämma markegången utan ledning af prisuppgifter från markegångsnämnderna eller någon annan, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län funnit innebära en från noggrannhetssynpunkt ganska betänklig ändring. Äfven om deputerade vore fullt lämpliga för sitt uppdrag och icke läte bestämma sig af andra än sakliga skäl, kunde det inträffa, att prissättningen på någon punkt blefve oriktig. Detta fel verkade i sin fulla utsträckning, under det att, om liknande felaktigheter förekomme i markegångsnämndernas uppgifter, dessa fel i uppgifternas medium icke verkade med mera än en bråkdel eller till och med kunde neutralisera hvarandra, i händelse priset å samma persedel satts för högt af en nämnd men för lågt af en annan. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansåge därför, att primäruppgifterna icke lämpligen kunde undvaras, detta äfven af den anledning, att kammarkollegium utan tillgång till sådana knappast skulle vara i tillfälle att närmare granska markegångssättningen. Det ville också synas Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som om reformen snarare skulle kunna gå i en alldeles motsatt riktning eller så, att markegången sattes i enlighet med medierna af markegångsnämndernas och magistraternas uppgifter *utan medverkan af deputerade*. I Jönköpings län hade nämligen visat sig, att deputerade i hufvudsak satt markegången i enlighet med nämnda medier. Sälunda hade under åren 1891—1907 medierna för B-prisen frångåtts endast en gång, nämligen år 1906. Priset å 1 kilogram smör sänktes då med 5 öre, men kammarkollegium fastställde priset till mediet. Då under åren 1887—1890 medierna å B-priserna i någon mån nedsatts, syntes detta hafva stått i samband med svårigheten för markegångsnämnderna att under öfvergången från äldre rydmått till nu gällande fixera prisen, ty ginge man längre tillbaka i tiden, funne man nämnda medier i allmänhet vara troget följda. Förhållandena vore visserligen något annorlunda beträffande A-prisen, ty deputerade hade merendels satt markegången något lägre än medierna, åtminstone å spannmålspersedlarna. Dessa pris komme dock numera så sällan till användning, att man icke kunde anse sig böra endast för deras bestämmande bibehålla en institution, som i öfrigt visat sig umbärlig. I händelse markegången finge sättas enligt primäruppgifternas medier, skulle helt säkert, enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förmenande, markegångsnämnderna starkare känna betydelsen af sitt arbete och söka motsvara det ökade förtroendet. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vore fördenskull öfvertygad därom, att genom en dylik anordning noggrannheten vid markegångs-

sättningen icke skulle äfventyras. Då Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sålunda ifrågasatte, att markegångssättningen skulle kunna med betryggande noggrannhet ske utan medverkande af deputerade och grundas på markegångsnämndernas priskuranter jämte magistraternas nuvarande uppgifter, hade Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tänkt sig, att i landskontoret skulle såsom hittills upprättas medier af nyssnämnda uppgifter, att *taxan skulle af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande fastställas* i full öfverensstämmelse med nämnda medier, och att nu gällande föreskrifter rörande taxans kungörande och besvär mot densamma skulle bibehållas oförändrade.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Älfsborgs och Väster-norrlands län äfvensom dessa läns markegångsdeputerade hafva jämväl föreslagit, att bestyret med själfva markegångssättningen måtte öfverflyttas från deputerade till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som skulle hafva att, så snart sammandrag af de från orterna inkomna priskuranterna blifvit af landskontoret upprättade, utfärda markegångstaxan i enlighet med de uträknade medelprisen. Något sammanträde af markegångsdeputerade ansåges nämligen icke behöfligt, då det i allmänhet visat sig, att af nämnda läns deputerade gjorda jämkningar i medelprisen blifvit på besvär af kammaradvokatfiskalen undanröjda af kammarkollegium, samt deputerades åliggande att uppgifva huru mycket mjöl kunde, efter afdrag för kvarntull och afdammning, erhållas af en hektoliter råg, antingen kunde öfvertagas af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande eller blifva obehöfligt genom ett generellt stadgande, att en hektoliter råg beräknades gifva en viss vikt mjöl.

Till den sålunda väckta frågan, huruvida markegångssättningen borde verkställas af markegångsdeputerade eller af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, intager Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län en mellanställning, i det att sagda myndighet ansett lämpligt, att två af landstinget utsedda personer, den ene rättegifvare och den andre rättagare, skulle jämte landshöfdingen eller i hans ställe landskamreraren med ledning af priskuranter bestämma markegångsprisen på samma sätt och tid som nu markegångsdeputerade.

Med afseende på en förenkling i de förberedande åtgärderna för markegångstaxornas upprättande hafva Blekinge och Kristianstads läns markegångsdeputerade samt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i nämnda län äfvensom ett fåtal kronofogdar och magistrater föreslagit, att priskuranter å markegångspersedlarna skulle såväl för landet som för städerna uppgöras af *hushållningssällskapens förvaltningsutskott*, hvilka, enligt hvad markegångsdeputerade i Blekinge län framhålla, genom

sina underafdelningar, hushållsnämnderna eller hushållsgillena, stode i intim förbindelse med länens näringslif och på grund därpå syntes lämpade att lösa denna uppgift.

Markegångsdeputerade i Västmanlands län hafva med instämmande af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansett det kunna ifrågasättas, huruvida ej insamlandet af prisuppgifter lämpligast kunde anförtros åt länets hushållningssällskap, men att häremot kunde erinras, att ett dylikt uppdrag icke fölle inom ramen för hushållningssällskapens verksamhet och att härigenom skulle ske afvikelse från de hufvudgrunder, hvarå markegångssättningen hvilade.

Ett annat förslag, som framstälts af ett fåtal ortsmyndigheter, bland andra magistraten i Östersund, afser, att priskuranterna såväl för landet som för städerna skulle uppgöras af *taxeringsnämnderna* och själfva taxan af länets pröfningsnämnd. I anledning härpå har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län erinrat, att taxeringsnämnderna, hvilka sammanträdde under årets första hälft, icke kunde värdesätta det löpande årets skörd, samt att taxeringsnämndernas arbete för öfrigt vore så maktpåliggande, att det icke syntes lämpligt att ytterligare betunga dem.

Upprättandet af priskuranter för landsbygden hafva Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs och Västerbottens län ansett lämpligen kunna verkställas af *kronofogdarna*, därvid sistnämnde befallningshafvande tillika ifrågasätter, att årsprisen å hufvudräntepersedlarna skulle bortfalla och medelmarkegångsprisen uträknas efter den årliga markegången.

Markegångsdeputerade och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands län föreslå, att priskuranter för landsbygden å de under litt. A i taxan förekommande persedlar skulle upprättas af *fögderiförvaltningarna* efter länsmännens hörande och å persedlarna under litt. B i taxan såsom nu af markegångsnämnderna men vid endast ett sammanträde under senare hälften af mars månad.

Markegångsdeputerade och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gottlands län föreslå däremot afskaffande af den särskilda markegången under litt. A i taxan och att priskuranter till B-prisen skulle uppgöras af *länsmännen* med ledning af prisförhållandena å större handelsplatser inom deras distrikt.

För de nuvarande priskurantnämndernas inskränkande till en enda allenast en gång årligen sammanträdande nämnd hafva uttalat sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus samt Västmanlands län äfvensom dessa läns markegångsdeputerade och några

fögderiförvaltningar. Förstnämnda myndighet har, med framhållande, att — hvad åtminstone anginge Göteborgs och Bohus län — staten hade ganska obetydligt intresse att bevaka vid markegångssättningen, men att däremot prästerskapet, å ena, samt dess lön- och räntegifvare, å andra sidan, vore af densamma i öfvervägande grad beroende, vidare förmält sig anse, att de utaf *en* nämnd åsatta priser å de artiklar, som borde upptagas i en markegångstaxa, hade större förutsättning att öfverensstämma med det verkliga priset än medeltalet af flera olika nämnders priser, samt att följaktligen, rent teoretiskt taget, markegångstaxan inom ett län eller markegångsdistrikt borde uppgöras af *en enda nämnd*, sammansatt af ledamöter af prästerskapet och räntegifvare. Ehuru Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sålunda hyste den uppfattningen, att såväl grunderna som sättet för markegångsprisens bestämmande borde ändras, hade Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansett sig icke böra därom framställa något förslag, enär en mera djupgående omarbetning af de markegångssättningen rörande författningarna torde förutsätta grundlagsändring, och den af Riksdagen åsyftade förenklingen afsåge endast förarbetena till markegångssättningen. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande funne sig därför, hvad anginge landsbygden, föranlåten hemställa, att inom hvarje fögderi *en* nämnd årligen afgåfve prisuppgift å de i markegångstaxan förekommande artiklar. Denna nämnd borde vara sammansatt af lika många räntetagare och räntegifvare och sammanträda å ortens tingsställe i oktober månad, räntetagarna utsedda af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande och räntegifvarna valda å kommunalstämmor, på sätt hittills skett för priskurantsättningarna i januari och mars, samt hafva att upprätta de priskuranter, som enligt nu gällande bestämmelser afgåfves af priskurantnämnden i januari, mars och oktober. Nämnden skulle inom sig utse ordförande, hvilken det äfven åläge att till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande insända priskuranterna; och skulle i händelse af skiljaktiga meningar inom nämnden förfaras på sätt, som nu finnes stadgadt för markegångsdeputerade. Beträffande sammansättningen af denna nämnd hafva Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västmanlands län och detta läns markegångsdeputerade en så till vida afvikande mening, att räntegifvarnas representanter skulle väljas af landstinget samt kronofogden vara ordförande i nämnden.

Åtskilliga vederbörande hafva i mer eller mindre utsträckning velat lägga bestyret med primäruppgifterna å *kommunalnämnderna*. Älfsborgs läns markegångsdeputerade och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i nämnda län anse sålunda, att kommunalnämnderna

borde för årsprisens bestämmande upprätta och i slutet af mars månad till kronofogden insända uppgifter å räntepersedlarnas medelpris för månaderna oktober—mars, hvarefter kronofogden skulle i midten af september månad hålla sammanträde med lika antal ombud för räntegifvare och räntetagare för ortsprisens definitiva bestämmande och omedelbart därefter insända priskuranten till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande. I fråga om den årliga markegången vore däremot intet sammanträde inför kronofogden behöfligt, utan borde kommunalnämnderna i midten af september upprätta och före den 20 i samma månad till kronofogden insända prisuppgifter för året å räntepersedlarna, hvarefter kronofogden skulle före månadens utgång till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande insända öfver prisuppgifterna upprättadt sammandrag med angifna medelpris för fögderiet. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län har, med anslutning till hvad markegångsdeputerade och tvenne kronofogdar i länet yttrat, förordat kommunalnämndernas anlitande för priskuranternas upprättande men ansett, att för bevakande af räntetagarnes rätt såväl kyrkoherden i församlingen som vederbörande länsman borde äga säte och stämma i nämnden vid ärendets behandling. Priskuranterna, som borde uppgöras två gånger om året, nämligen dels i mars eller april månad och dels i september, skulle genom länsmännens försorg insändas till kronofogden, som hade att efter uträknande af medelprisen för hela fögderiet insända dem jämte eget yttrande till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande. En dylik samverkan mellan kommunalnämnder, räntetagare och fögderitjänstemän har äfven föreslagits af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Värmlands och Kopparbergs län samt dessa läns markegångsdeputerade. Förstnämnda befallningshafvande anser sålunda, att de nuvarande priskuranterna för landsbygden borde ersättas med skriftliga uppgifter, hvilka beträffande årsprisen skulle afgifvas dels af kommunalnämnden, å räntegifvarnas vägnar, och dels af pastor i församlingen såsom representant för räntetagarna men i fråga om de årliga markegångsprisen endast af kommunalnämnden, hvarefter kronofogden skulle hafva att upprätta sammandrag öfver de inkomna uppgifterna samt afgifva eget yttrande i ärendet. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län har tänkt sig, att det lämpligen kunde åläggas kronofogdarna, hvar för sitt fögderi, att efter inhämtande af prisuppgifter från vederbörande kommunalnämnder och länsmän samt, sedan ortens räntetagare satts i tillfälle att yttra sig öfver uppgifterna för årsprisen, till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande insända de insamlade uppgifterna och yttrandena tillika med eget förslag i frågan,

exempelvis å de tider, som vore bestämda för insändandet af motsvarande uppgifter för städerna.

Markegångsdeputerade och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län vilja öfverlämna åt kommunalnämnderna att afgifva prisuppgifter för persedlarna under litt. A i taxan, öfver hvilka uppgifter kronofogden skulle upprätta sammandrag med uträknade medelpris, men hafva däremot ansett den nuvarande ordningen för upprättande af priskuranter till B-prisen böra bibehållas allenast med den förenkling, att markegångsnämnden skulle sammanträda inför kronofogden blott en gång om året, nämligen i slutet af mars, då priskuranter skulle uppgöras såväl för nästföregående årets tre sista som för det löpande årets tre första månader.

Den sålunda föreslagna förenklingen i fråga om upprättandet af priskuranter till B-prisen har äfven förordats af Kronobergs läns markegångsdeputerade, hvilka ansett att tillvägagångssättet vid markegångstaxornas upprättande i öfrigt borde förblifva oförändradt, hvaremot Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i nämnda län tillstyrkt allenast den förenkling i det förberedande förfaringsättet, att antalet af de sockenfullmäktige, som i oktober skola sammanträda inför kronofogden för uppgörande af priskuranter till A-prisen, begränsades sålunda, att fullmäktige skola väljas skiftesvis af de socknar, som af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämmas.

I likhet med åtskilliga andra i ärendet hörda vederbörande har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län tillika framhållit, att räntetagarnas intresse borde skäligen tillgodoses äfven vid deputerades sammanträde och förty ifrågasatt, huruvida icke deputerade borde väljas till sitt halfva antal bland dessa intressenter.

Kammarkollegium, som den 22 februari 1907 afgifvit underdånigt utlåtande angående ifrågasatta åtgärder för markegångssättningarnas tidigare slutförande, har under återopande af samma utlåtande anført, att krafvet på ett tidigare afslutande af markegångssättningarna, som då väckts med hänsyn till den under år 1908 genomförda förändringen i tiden för uppboresstämornas hållande och önskvärdheten af att kunna vid nämnda stämmor utbetala ännu utgående, på grundvalen af markegångsprisen uträknade indelningsersättningar, än mera framträd under den fortsatta handläggning, som kommit denna fråga till del. Något egentligt hinder att bestämma medelmarkegångsprisen redan under april månad hvarje år förefunnes icke. Hvad däremot anginge de under afdelningen A i markegångstaxan upptagna pris, funne sig kollegium icke

*Kammar-
kollegium.*

kunna tillstyrka någon förändring beträffande tiden för bestämmande af dessa pris. Lika litet kunde kollegium biträda af en del vederbörande nu framställda förslag, att jämväl den årliga markegången skulle för möjliggörande af en tidigare prisbestämning grundas på det nästföregående årets skörde- och prisförhållanden, hvarigenom den grundsats, som härutinnan städse varit gällande, eller att denna markegång afsåge löpande årets skörd, skulle öfvergifvas och i markegångstaxorna införas ett fullkomligt nytt pris, efter hvilket de af den årliga markegången beroende rättsförhållandena skulle anpassa sig.

Kammarkollegium har vidare till öfvervägande framkastat frågan, huruvida åt den i § 75 i regeringsformen gifna föreskrift om de årliga markegångstaxornas upprättande genom deputerade, valda på sätt af Riksdagen särskildt stadgas, måste gifvas sådan tolkning, att de i markegångstaxorna från och med år 1855 under afdelningarna B och C införda pris ej skulle kunna utan grundlagsändring ur markegångstaxorna utbrytas för att bestämmas antingen af markegångsdeputerade vid särskild förrättning eller ock af annan myndighet, exempelvis Kungl. Maj:ts befallningshafvande. Det kunde enligt kollegii mening ej förnekas, att markegångsdeputerade på grund af den mera allsidiga kännedom om de på markegångssättningen inverkan förhållanden, deputerade måste anses äga, vore särskildt skickade att fastställa de under afdelningen A i markegångstaxorna införda pris. Hvad däremot anginge de i markegångstaxorna under afdelningarna B och C upptagna pris, hade till följd af de tillförlitliga uppgifter om fullt kända prisförhållanden, på hvilka markegången under dessa båda afdelningar egentligen grundade sig, markegångsdeputerades medverkan vid fastställande af dessa pris hittills i regel visat sig vara af uteslutande formell natur, hvadan och då på grund af den antydda karaktären af nämnda pris en dylik medverkan af markegångsdeputerade vid fastställandet af samma pris syntes kunna utan olägenhet alldeles undvaras, kollegium funne sig böra hemställa, huruvida ej åt Kungl. Maj:ts befallningshafvande i de särskilda länen kunde inrymmas befogenhet att fastställa de hittills under sistnämnda två afdelningar i markegångstaxorna upptagna pris, hvarvid i fråga om granskning med mera af dessa pris, som efter visst formulär kunde publiceras i länskungörelserna, skulle i hufvudsak gälla hvad hittills härutinnan iakttagits.

Härigenom skulle ock efter kollegii mening den återopade, genom nu gällande nådiga kungörelse om markegångsprisens bestämmande den 11 maj 1855 fastslagna grundsatsen, att de nämnda prisen borde framstå sasom på fullt objektiva grunder fotade, med ledning af tillförlitliga uppgifter om verkliga och fullt kända förhållanden uträknade pris, ej i

någon mån åsidosätts, utan fasthellre vida bättre, än hvad för närvarande vore förhållandet, tillgodoses.

I detta sammanhang har af collegium ifrågasatts, huruvida ej med hänsyn till markegångssättningens alltfört minskade betydelse markegångsdeputerades antal skulle kunna utan åsidosättande af berättigade anspråk på ett fullt riktigt och därigenom tillförlitligt markegångspris inskränkas till fyra inom länet bosatta, för sakkunskap och oväld kända deputerade, hvilka jämte likaledes fyra suppleanter skulle såsom hittills väljas af vederbörande landsting.

Vidkommande därefter de förberedande åtgärderna för markegångsprisens bestämmande eller sättet för priskuranter upprättande med mera syntes det collegium, som om, åtminstone hvad anginge landsbygden, ganska genomgripande förenklingar i den nu gällande proceduren kunde genomföras, utan att noggrannheten, som särskildt på detta område måste iakttagas, därigenom skulle äfventyras. Den särskilda nämnd, som nu hade att på kallelse af kronofogden med honom sammanträda två gånger under hvarje skatteår, nämligen i början af januari och i slutet af mars, för uppgörande af priskuranter, vid det förra tillfället för de tre sista månaderna af det förflutna och vid det senare tillfället för de tre första månaderna af det löpande året, torde emellertid böra bibehållas, särskildt för det fall, att åt Kungl. Maj:ts befallningshafvande skulle öfverlätas att utan medverkan af markegångsdeputerade fastställa de i markegångstaxorna under afdelningarna B och C upptagna pris. Dock torde under alla förhållanden allenast ett sammanträde erfordras i slutet af mars månad hvarje år för uppgörande af priskuranter för båda de angifna tidsperioderna.

Däremot funne collegium i likhet med de flesta i ärendet hörda vederbörande alla skäl tala för att den af fullmäktige, valda en för hvarje socken, bestående prisnämnden, som hittills haft att inom hvarje fögderi jämte kronofogden och på deennes kallelse sammanträda i medlet af oktober månad hvarje år för att i öfverensstämmelse med medeltalet af de pris, dessa fullmäktige hvar för sin socken uppgäfve, stadga det pris å hvarje i taxan ingående persedel, hvilket såsom ortens gångbara skolat till länets markegångsförrättning uppgifvas, kunde utan olägenhet afskaffas. Dock torde, i händelse af bifall härtill, i en ny allmän författning i ämnet böra intagas föreskrift af innehåll, att kommunalnämnderna skulle hafva att å de priskuranter, som efter förändradt formulär borde fastställas, införa socknens pris å de persedlar, som i de nya, likaledes efter förändradt formulär uppställda markegångstaxorna äfven framgent komma att bibehållas eller däri såsom nytillkomna

upptagas. Dessa priskuranter skulle vederbörande kommunalnämnders ordförande före medlet af oktober månad hvarje år insända till kronofogden i orten för att hufvudsakligen i den ordning, som nu är stadgad, behandlas och vidare fastställas.

*Departements-
chefen.*

Det lär icke kunna förnekas, att markegångstaxorna i sin nuvarande form förete en bild af något föråldradt och för nutidens förhållanden främmande. Dels hafva åtskilliga af de i taxorna upptagna persedlarna numera upphört att förekomma i den allmänna varuomsättningen, dels äro persedlarnas kvantitet och beskaffenhet i många fall så obestämdt angifna, att svårigheter måste uppkomma vid prissättningen. Dessa omständigheter härleda sig från markegångstaxornas ursprungliga uppgift att reglera likviden mellan kronan, såsom räntetagare, och de enskilda jordägarna, såsom räntegifvare. Markegångstaxorna upptogo sålunda till en början endast de i hvarje ort förekommande ränte- och kronotiondepersedlarna. Efter hand infördes emellertid i taxorna på grund af särskilda af Kungl. Maj:t eller kammarkollegium utfärdade föreskrifter åtskilliga nya persedlar och prestationer, som icke ingingo i hemmansröntorna men som af andra anledningar behöfde åsättas markegångspris. Sådana ännu kvarstående prisbestämningar äro de, som afse underhåll åt tågande trupper, bröd åt fångar under forsling samt i några län vakansafgift för soldat- eller båtsmansrote.

Sedan jämlikt nådiga förordningen angående förändring af grundräntor och kronotionde den 23 juli 1869 de med lösen efter markegångspris utgående räntepersedlar och kronotiondespannmål blifvit omsatta i penningar efter vissa angifna grunder för att med det sålunda fixerade värdet framgent utgöras, samt indelta och anordnade ränte- och tiondeanslag, med vissa undantag, indragits till statsverket mot ersättning medelst statsanslag i penningar, förlorade markegångssättningen för statens vidkommande det väsentligaste af sin forna betydelse, och genom den med 1904 års ingång verkställda grundskatteafskrifningen kan man säga, att det egentliga ändamålet med markegångssättningen upphört.

Emellertid hafva tid efter annan lämnats bestämmelser om markegångsprisens tillämpning äfven å andra förhållanden, där naturprodukter ingå i likvider såväl mellan staten och enskilda som mellan enskilda inbördes. Allt fortfarande grunda sig sålunda en mängd utbetalningar, som åligga statsverket, på markegångstaxornas prisbestämmelser. Så utgå, bland annat, de till ganska afsevärda belopp stigande ersättningarna till indelningshafvare för indragna ränte- och tiondeanslag med lösen i

penningar efter hvarje års medelmarkegångspris, och efter den årliga markegången bestämmes dels det belopp, hvarmed skattefrälseräntor af statsverket inlösas, och dels den ersättning, som af statsmedel utgår för ännu utgående skattefrälseräntor. Åtskilliga i senare tid utfärdade författningar hänvisa alltjämt till markegångspriserna såsom grund för uppskattning af vissa persedlars och prestationers penningevärden. I sådant afseende tillåter jag mig erinra om lagen angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behof den 24 maj 1895, § 5; nådiga förordningen den 12 augusti 1902 med närmare bestämmelser för verkställighet af lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmaktens behof, § 27; nådiga förordningen angående beviljning af fast egendom samt af inkomst den 28 oktober 1910, § 4; nådiga förordningen angående stämpelafgiften den 18 september 1908, § 11; lagen angående affösning af afgäld från afsöndrad lägenhet den 19 april 1907, § 1; nådiga förordningen den 14 oktober 1898 angående upphörande af den i Göteborgs och Bohus län utgående landskyld; nådiga förordningen den 20 november 1908 om ändring i nyssberörda nådiga förordning; nådiga förordningen angående upphörande af det från viss jord i Skåne, Halland och Blekinge utgående landgille den 20 november 1908; nådiga förordningen angående aflösning af afgälder från de till skatte försålda så kallade halländska kyrkohemmanen den 20 november 1908; nådiga kungörelsen angående försäljning af vissa kyrkolägenheter i Skåne, Halland och Blekinge den 20 november 1908 m. fl. Vidare utgå arrendeafgifterna för utarrenderade ecklesiastika boställen och lägenheter delvis i persedlar, som skola lösas med penningar efter markegång, likasom äfven afgäld för lägenheter, upplättna från sådana hemman och lägenheter i regel fastställt och alltjämt fastställs i persedlar att efter enahanda grund lösas. Men en mycket stor och omfattande betydelse dessutom har medelmarkegångspriset erhållit i afseende å utgörandet af prästerskapets löner enligt nådiga kungörelsen den 11 juli 1862, där de till hufvudsaklig del beräknats i persedlar, för hvilka i regel utgår lösen med penningar efter medelmarkegångspris.

Med hänsyn till de viktiga intressen, som sålunda äro beroende af markegångsprisernas riktiga bestämmande och därpå, att de persedlar, å hvilka prisbestämningar af en eller annan anledning erfordras, fortfarande i markegångstaxorna upptagas, måste gifvetvis en revision af hithörande författningar och allmänna bestämmelser företagas med stor försiktighet.

Emellertid torde nog med afseende å såväl markegångstaxornas uppställning som förfaringssättet vid deras upprättande någon förenkling kunna utan olägenhet åstadkommas.

Beträffande markegångstaxornas yttre form samt antalet och beskaffenheten af de persedlar, som skola i taxorna upptagas, har det hittills varit öfverlämnadt åt kammarkollegium att härutinnan meddela erforderliga föreskrifter. I ett eller annat fall har väl Kungl. Maj:t omedelbart meddelat nödig föreskrift om införande i markegångstaxorna af någon persedel, men kammarkollegium har i allmänhet utan särskildt bemyndigande till efterrättelse utfärdat de föreskrifter i afseende å såväl införande som uteslutande af persedlar ur taxorna, hvilka på grund af förändrade förhållanden befunnits påkallade. Härvid torde äfven för framtiden böra förblifva. Emellertid synes det mig lämpligt att kammarkollegium får sig anbefalldt att efter noggrann undersökning af alla hithörande förhållanden och efter vederbörande rättsägares hörande utfärda bestämmelser om, hvilka persedlar skola i markegångstaxorna för respektive distrikt upptagas, med iakttagande därvid att alla obehöfliga persedlar uteslutas. För åstadkommande af mera exakta prisbestämningar, än med nuvarande bestämmelser kunna erhållas, torde i sammanhang härmed kollegium böra taga i öfvervägande, huruvida icke i de nya markegångstaxorna bör angifvas jämväl vikten å den i hektoliter angifna myckenhet spannmål och därmed jämförliga persedlar, hvarå pris sättas, äfvensom att till kvantiteten mer eller mindre godtyckligt bestämda persedlar, såsom ett lass ved och dylikt, vid prisbestämningen till sin myckenhet närmare bestämmas i nu gällande mått.

Då markegångstaxans prisbestämmelser icke hafva någon egentlig betydelse för på senare tid tillkomna rättsförhållanden, som grunda sig på aftal med bestämmelser om spannmålen beräknande efter vikt, läser med hänsyn till den uppgift, markegångstaxorna hafva att fylla, näppe-ligen erfordras någon allmän föreskrift af innehåll, att vid sidan af hvarje med hänsyn till visst rymdmått utsatt pris å spannmål med flera persedlar tillika skall införas pris å samma persedel efter en viktenhet af 100 kilogram. Emellertid torde det böra öfverlämnas åt kammarkollegium att taga äfven denna fråga under öfvervägande och efter verkställd utredning meddela de bestämmelser härutinnan, som af förhållandena påkallas.

Den revision af markegångstaxornas form och innehåll, som sålunda skulle uppdragas åt kammarkollegium och hvarigenom jämväl ett af syftmålen med Riksdagens skrifvelse i ämnet är afsedt att vinnas, synes mig dock lämpligen böra anstå, till dess den ifrågasatta revisionen af själfva

markegångsförordningen blifvit genomförd. Det torde därför tillåtas mig att, så snart denna senare fråga vunnit sin lösning, ånyo inför Eders Kungl. Maj:t anmäla den af Riksdagen väckta frågan om utgallring af en del persedlar ur markegångstaxorna.

Hvad härefter angår själfva hufvudfrågan eller en revision af gällande stadganden angående markegångssättningen är det, såsom i Riksdagens skrifvelse framhållits, i afseende å förfaringssättet vid pris-kuranternas uppgörande, som en förenkling ansetts önskvärd. Däremot har Riksdagen icke ifrågasatt någon förändring i afseende på markegångsdeputerades befattning med markegångssättningen. En sådan förändring synes ej heller vara af omständigheterna påkallad. Den nuvarande anordningen att låta markegångstaxan i hvarje län upprättas af åtta af landstinget valda deputerade, hvilka för ändamålet sammanträda i länets residensstad en gång om året, kan med hänsyn till vikten af en riktig markegångssättning icke anses vara onödigt omständlig. Den synes å andra sidan erbjuda erforderlig trygghet för markegångssättningens riktiga fastställande. Markegångsdeputerade hafva utan tvifvel på ett tillfredsställande sätt skött sitt grannliga värf, och man lär icke åstadkomma vare sig större enkelhet eller ökad trygghet i detta hänseende genom att öfverlämna markegångsprisens bestämmande åt Kungl. Maj:ts befallningshafvande eller åt landstinget.

Sedan Eders Kungl. Maj:t numera genom nådiga förordningen den 17 juni 1908 och nådiga kungörelsen den 26 augusti samma år meddelat förändrade föreskrifter om tiden för indelningsersättningsars utbetalande, kvarstå icke heller de skäl, som framkallat kammarkollegii förslag att ur markegångstaxorna utbryta de under afdelningarna B och C upptagna persedlarna och göra dem till föremål för en särskild, af Kungl. Maj:ts befallningshafvande verkställd markegångsförrättning. Emot detta förslag får jag för öfrigt erinra, att det utgår från en tolkning af stadgandet i § 75 regeringsformen, som jag för min del icke anser mig kunna biträda, samt att genom förslaget antagande någon förenkling i förfaringssättet vid markegångssättningen icke torde vara att vinna. Tvärtom lär ökad arbete blifva en oundviklig följd af den föreslagna bestämmelsen därom, att i hvarje län skall årligen, men på olika tider och af olika myndigheter, upprättas två markegångstaxor i stället för en enda, som enligt nu gällande bestämmelser upprättas af landstingets deputerade.

Jag har därför ansett mig böra bibehålla nuvarande bestämmelser därom, att den årliga markegångstaxan för hvarje län skall upprättas

af deputerade, valda af landstinget, och innehålla prisbestämningar beträffande samtliga de persedlar och prestationer, som under afdelningarna A, B och C skola i taxan kvarstå. I fråga om deputerades antal har jag icke ansett erforderligt eller lämpligt att föreslå någon ändring af nu gällande bestämmelser.

Hvad däremot beträffar de nuvarande anordningarna för priskuranternas åstadkommande, lärer det icke kunna bestridas, att desamma med hänsyn till nutida förhållanden äro onödigt omständliga. Ett stort antal af de hörda myndigheterna har också ansett, att priskuranterna äro obehöfliga för markegångssättningen, hvilken, enligt dessa myndigheters mening, utan att noggrannheten äfventyrades, skulle kunna stödja sig allenast på de deputerades kännedom om de i länet gångbara priserna på markegångspersedlarna. Emellertid torde man icke böra fränkänna de förberedande prissättningarna all betydelse. Länet markegångspris är ju egentligen icke ett exakt uttryck för varuvärdena å någon viss ort inom länet, utan en sammanfattning af de priser, som gälla inom länets olika delar. Då man nu knappast kan antaga, att de deputerade hafva fullständig kännedom om prisleförhållandena inom länets alla delar, nödgas man erkänna nyttan af att deputerade till ledning vid markegångsprisens fastställande hafva tillgång till prisuppgifter från skilda trakter af länet, upprättade af personer, som besitta nödig sakkunskap. Men det torde få anses obehöfligt att för erhållande af sådana prisuppgifter på landet anordna tre årliga sammanträden inför kronofogden af dels visst antal ombud för räntetagare och räntegifvare, dels socknefullmäktige från alla fögderiets socknar. Särskildt synes det sammanträde, som hålles inför kronofogden i medlet af oktober hvarje år och sålunda kort före markegångsdeputerades sammanträde, numera icke vara erforderligt. Erfarenheten synes ock hafva ådagalagt att på grund af bristande intresse hos de valda socknefullmäktige berörda sammanträden blifvit mycket fåtaligt besökta och att den därvid skeende prissättningen till stor del måst grunda sig på kronofogdens kännedom om prisleförhållandena i fögderiets olika delar. Jag har därför ansett, att dessa sammanträden utan olägenhet kunna afskaffas och att åt kronofogdarna kan uppdragas bestyret med prisuppgifternas insamlande och sammanförande till ett medelpris för fögderiet. Då emellertid inom vissa fögderier socknarnas antal är mycket stort, och det icke syntes vara behöfligt att hvarje år insamla prisuppgifter från alla, till en del hvarandra närbelägna socknar, blef i det ursprungliga förslag till ny förordning angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande, som inom finansdepartementet upprättats, öfverlämnadt åt kronofogden

att införskaffa upplysningar om gällande priser från de delar af fögderiet, som i sådant afseende sinsemellan visade större skiljaktigheter, med åliggande emellertid för Kungl. Maj:ts befallningshafvande att tillse, att upplysningar inkomme från erforderligt antal så belägna orter inom hvarje fögderi, att det uträknade medeltalet med skäl kunde anses såsom ett medelpris för fögderiets samtliga socknar. Såsom af flertalet länsstyrelser äfvensom af kammarkollegium blifvit föreslaget har jag ansett, att kommunalnämnderna lämpligen kunna åläggas att meddela de upplysningar, som skola läggas till grund för kronofogdens prisuppgifter.

Hvad åter angår de sammanträden, som hållas i januari och mars månader och vid hvilka uppgöras priskuranter för bestämmandet af det årspris, som skall ingå vid beräkningen af det tioåriga medelmarkegångspriset, har från flera håll framhållits, att dessa sammanträden äro af stort värde för prissättningen genom det tillfälle till personligt sammanträffande och rådplägning, som därvid beredes rättagare och rättegifvare. I dessa sammanträden deltaga blott ett begränsadt antal ombud. De intressen, som af denna prissättning beröras, äro särskildt med afseende å förvandlingen i penningar af de enligt nuvarande löne-regleringar i persedlar bestämda lönebidrag till prästerskapet af så stor och ingripande betydelse, att vid revision af de nu gällande grunderna för nämnda prissättning den största varsamhet bör iakttagas. Jag har därför ansett mig böra föreslå, att dessa nämnder fortfarande bibehållas. Emellertid torde med stöd af de i ärendet gjorda uttalandena kunna antagas, att *ett* sammanträde för detta ändamål kan vara tillfyllest, och jag har i enlighet med denna uppfattning föreslagit, att ombud för rättegifvare och rättagare, utsedda i nu vanlig ordning, skola sammanträda en gång årligen inför kronofogden för att uppgöra priskuranter å de persedlar, å hvilka under afdelningen B i markegångstaxorna årspris skola bestämmas. Jag har emellertid ansett det vara lämpligt att meddela föreskrift därom, att, till upplysning för markegångsdeputerade, vid detta sammanträde skola bestämmas och i särskilda kolumner i priskuranterna utföras värden såväl för de tre sista månaderna af det förflutna året som för de tre första månaderna af det löpande året. Ledamöternas antal, som enligt nuvarande bestämmelser kan vara lägst åtta och högst sexton, har i oförmälda förslag ansetts kunna, utan att noggrannheten äfventyrades, begränsas till åtta, nämligen fyra rättagare och lika många rättegifvare.

I fråga om sättet för uppgörande af priskuranter för städerna och landskontorets åliggande att upprätta sammandrag öfver de inkomna

priskuranterna och prisuppgifterna samt uträkna medelpris för länet har någon förändring icke ansetts erforderlig.

Med hänsyn särskildt till de förändrade grunder, som för meddelande af primäruppgifter för den årliga markegången blifvit föreslagna, har jag ansett lämpligt, att åt markegångsdeputerade lämnas större frihet än hittills, att oberoende af priskuranternas medelpris bestämma markegången för länet. Men därmed har också framträdt behofvet af att i någon mån ändra nuvarande bestämmelser om deputerades sammanställning för att betrygga såväl räntegifvares som räntetagares rätt, äfvensom bestämmelserna om deputerades tjänstgöringstid m. m. I sådant afseende har föreslagits, att landstinget vid val af markegångsdeputerade skall tillse, att såväl räntetagare som räntegifvare blifva till lika antal representerade. På det att deputerade skola få anledning att följa med priserna under hela den tidsperiod, som markegångssättningen afser, böra de väljas redan af nästföregående årets landsting, hvarjämte det syntes lämpligt, att de väljas för någon längre tid.

De skäl, som föranledt stadgandet därom, att landshöfdingen skall vara ordförande vid deputerades sammanträde, hafva syntes böra medföra åliggande för landskamreraren att vid förfall för landshöfdingen föra ordet vid nämnda sammanträde.

Hvad nu är stadgadt därom, att vid lika röstetal för två olika pris å någon persedel medelpriset emellan dessa skall såsom länets markegångspris i markegångstaxan införas, kan uppenbarligen, då stor skilljaktighet råder emellan de två priserna, leda till orimligt resultat. Därför upptogs i förslaget ett stadgande af innehåll, att ordföranden skulle äga att inom vissa gränser bestämma markegångspriset i de fall, då rösterna för två pris utfallit lika.

Som enligt det upprättade förslaget markegångssättningens tyngdpunkt blifvit förlagd hos markegångsdeputerade, är det af vikt att deputerades hela antal deltager vid markegångstaxans upprättande. Med anledning däraf har jag ansett nödvändigt att föreslå bestämmelser om särskild påföljd för deputerad eller inkallad suppleant, som utan anmaldt laga förfall uteblir från deputerades sammanträde.

I enlighet med de hufvudgrunder, jag sålunda antydt, upprättades följande

Förslag

till

förordning angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande.

§ 1.

I öfverensstämmelse med § 75 regeringsformen skall uti hvarje län markegångstaxa årligen upprättas af åtta inom länet bosatta, för sakkunskap och oväld kända deputerade, hvilka jämte fyra suppleanter för dem väljas af landstinget. I län, hvarest två landsting finnas, väljas fyra deputerade och två suppleanter af hvardera landstinget.

Deputerade och suppleanter skola bestå af räntetagare och räntegifvare till lika antal; och bör vid valet tillgå sålunda, att först väljes bland räntetagare och därefter bland räntegifvare behörigt antal deputerade med suppleanter.

Deputerade väljas för en tid af tre år från och med året näst efter det, hvarunder valet ägt rum.

§ 2.

Deputerade sammanträda i länsresidenset årligen å därtill af Kungl. Maj:ts befallningshafvande genom kungörelse bestämd dag i november före den 5 i samma månad.

§ 3.

1 mom. Vid deputerades sammanträde skola landshöfdingen och landskamreraren vara tillstädes. Ordet föres af landshöfdingen eller, vid förfall för honom, af landskamreraren.

I beslut, som vid sammanträde fattas, äger landshöfding eller landskamrerare icke deltaga utom i fall, hvarom förmäles i 2 mom. härnedan; men enhvar af dem är skyldig att vid öfverläggning till beslut göra de erinringar, som finnas af nöden, och att, då hans mening afviker från deputerades beslut, låta anteckna densamma i protokollet.

Protokollet föres af länsbokhållaren.

2 mom. Då skiljaktiga meningar bland deputerade yppas, sker omröstning, hvarvid rösterna beräknas efter hufvudtalet och de flestas mening blir gällande. Utfalla rösterna lika för olika pris å samma persedel, äger ordföranden att bestämma markegångspriset å nämnda persedel till det belopp, han anser skäligt, dock icke understigande det lägsta eller öfverstigande det högsta af de pris, hvarom omröstning ägt rum.

§ 4.

Deputerade äga att beräkna och erhålla reseersättning, på sätt för landstingsmän är stadgadt.

§ 5.

Inträffar för deputerad sådant hinder, att han ej kan inställa sig vid sammanträdet för markegångstaxans upprättande, åligger det honom att därom ofördröjligen underrätta Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som i hans ställe inkallar vederbörande suppleant.

Den, som blifvit till deputerad utsedd eller i egenskap af suppleant i stället för ordinarie deputerad inkallad, men utan vederbörligen anmaldt laga förfall icke infinner sig vid deputerades sammanträde, skall böta tio kronor, hvilka tillfalla vederbörande landstingskassa.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordnar, efter af deputerade gjord anmälan och efter pröfning af härvid förekommande förhållanden, om uttagande af de böter, hvartill den uteblifne gjort sig förfallen. Saknas tillgång till böternas gäldande, skola de förvandlas efter allmäu strafflag.

§ 6.

Markegångstaxan skall innehålla:

1:o) *under afdelningen A:* den *årliga markegången* eller gällande pris å löpande årets skörd samt värdet å alla öfriga persedlar och tjänstbarheter, å hvilka enligt gifna bestämmelser årlig markegång skall sättas.

Efter denna markegång hafva de nuvarande indelningshafvare, som ej äro underkastade regleringen med medelpris, samt deras ränte- och tiondegifvare att tillsvidare rätta sig, och densamma utgör jämväl

grund för de likvider enskilda emellan, som enligt träffade öfverenskommelser, och för de uppskattningar, som enligt utfärdade bestämmelser, skola grunda sig på den årliga markegången.

2:o) *Under afdelningen B:* det *årspris*, som skall ingå i beräkningen af det under afdelningen C upptagna tioåriga medelmarkegångspriset.

3:o) *Under afdelningen C:* årets *medelmarkegångspris* eller medeltalet af de under afdelningen B för året och de nästförflutna nio åren upptagna årsprisen.

Efter medelmarkegångspris utgå ersättningarna för indragna ränte- och tiondeanslag, som varit anvisade dels åt ämbets- och tjänstemän på lön, dels åt allmänna verk och inrättningar, kyrkor och fromma stiftelser, dels ock såsom ersättning för vissa hemman åtföljande besvär, äfvensom ersättningarna för en del vissa städer tillerkända anslag af nämnda beskaffenhet. Vidare utgå, där ej annorlunda är stadgadt, prästerskapets i vissa persedlar bestämda löneförmåner med lösen i penningar efter tioårigt medelmarkegångspris. I öfrigt gäller om medelmarkegångsprisets tillämpning, hvad därom i hvarje särskildt fall kan vara stadgadt eller öfverenskommet.

§ 7.

Deputerade åligger att efter noggrant öfvervägande af kända förhållanden och med ledning af de prisuppgifter, hvarom i 8 § förmäles, bestämma pris å alla i markegångstaxan ingående persedlar och tjänstbarheter, med iakttagande därvid att den *årliga markegången* grundas på de pris, som gälla vid tiden för deputerades sammanträde, samt att *årspriset* beräknas efter de pris, som varit gångbara under de tre sista månaderna af det nästförflutna och de tre första månaderna af det löpande året.

§ 8.

1 mom. Till ledning vid markegångsprisens bestämmande skola tjäna de prisuppgifter å fullgoda och afradsgilla varor, hvarom härnedan förmäles.

2 mom. För städerna upprättar vederbörande magistrat priskuranter å samtliga i markegångstaxan ingående persedlar och tjänstbarheter i enlighet med torgprisen eller eljest inom staden gångbara pris. Dessa priskuranter afgifvas, i hvad de afse den under afdelningen A

i markegångstaxan upptagna årliga markegången, i medlet af oktober månad, och, beträffande afdelningen B i markegångstaxan, omedelbart efter utgången af en hvar af månaderna oktober, november, december, januari, februari och mars.

3 mom. För landet upprättas priskuranter till ledning vid fastställandet af den *årliga markegången* fögderivis af kronofogden på grundvalen af de upplysningar om gångbara priser, som i medlet af oktober månad meddelats af kommunalnämnderna i minst fyra af fögderiets socknar. Kungl. Maj:ts befallningshafvande har att för hvarje år bestämman, från hvilka socknar sådana upplysningar det året skola infor dras, och därvid tillse, att prisuppgifter inkomma från alla de delar af fögderiet, som i afseende å varuprisen förete större skiljaktigheter. De inkomna uppgifterna tillika med däröfver upprättadt sammandrag och den af kronofogden uppgjorda priskuranten skola insändas till Kungl. Maj:ts befallningshafvande före den 25 oktober.

Priskuranter till ledning vid *årsprisets* bestämmande upprättas på landet, likaledes fögderivis, af en särskild nämnd, (markegångsnämnden), som i medlet af mars månad sammanträder inför kronofogden på dennes kallelse å lämpligaste af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämda ställe i fögderiet. Vid sammanträdet uppgöras särskild priskurant för de tre sista månaderna af det nästförflutna året och särskild priskurant för de tre första månaderna af det löpande året.

Markegångsnämnden består af åtta ledamöter, som utses i oktober månad hvarje år. Fyra af ledamöterna väljas å kommunalstämma i de socknar, Kungl. Maj:ts befallningshafvande i sådant afseende årligen bestämmer, bland räntegifvare i orten. Återstående fyra ledamöter förordnas af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bland inom fögderiet bosatta, för oväld och sakkunskap kända män, helst räntetagare. Vid förfall för de ordinarie ledamöterna inträda i nämnden suppleanter, som i enahanda ordning utses af såväl kommunalstämma som Kungl. Maj:ts befallningshafvande.

Efter sammanträdet slut insänder kronofogden till Kungl. Maj:ts befallningshafvande såväl de upprättade priskuranterna som sitt öfver dem afgifna yttrande, hvilket jämväl skall innehålla upplysning om de vid marknader och andra afsättningsställen i fögderiet gångbara pris, såvidt de afvika från de uppgifna.

4 mom. Öfver de inkomna priskuranterna upprättar landskontoret sammandrag med utsatt medelpris för hela länet eller hvarje markegångsdistrikt, då mer än ett sådant förekommer inom länet; börande nämnda

sammandrag äfven upptaga de anmärkningar, som af kronofogden blifvit framställda.

Dessa sammandrag jämte öfriga till ärendet hörande handlingar framläggas för de deputerade, som för året bestämma länets markegång.

§ 9.

Vid alla prisbestämningar enligt denna förordning bör, med afseende å sådana artiklar, hvilka i allmänhet utgöra föremål för afsalu, hänsyn tagas endast till de pris, som äro gångbara vid kontant försäljning.

§ 10.

Så snart markegångstaxan blifvit upprättad, skall vanligt antal exemplar däraf till kammarkollegium insändas jämte det inför deputerade förda protokoll samt de från städerna och fögderierna inkomna pris-kuranter och däröfver upprättade sammandrag.

Markegångstaxan skall å första eller andra söndagen efter den dag, markegången sättes, kungöras i alla kyrkor inom länet, hvarest gudstjänst då hålles; börande Kungl. Maj:ts befallningshafvande i den kungörelse, som utfärdas angående dagen för deputerades sammanträde, äfven utsätta, å hvilken söndag markegångstaxan kommer att kungöras.

Jämte taxan kungöres ock den för besvärs anförande däröfver stadgade ordning.

§ 11.

Är räntegifvare eller räntetagare med den verkställda markegångs-sättningen missnöjd, äger han att däruti hos kammarkollegium söka ändring genom besvär, som böra ingifvas hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande å landskontoret innan klockan tolf å femtonde dagen från taxans kungörande i den socken eller i någöndera af kyrkorna inom det pastorat, hvarifrån den klagande tillkommande eller åliggande röntan utgår. Är eljest någon missnöjd med hvad taxan, i hvad honom angår, innehåller, må i enahanda ordning besvär anföras innan klockan tolf å femtonde dagen från den för taxans kungörande i det pastorat, där klaganden är boende, bestämda dag. Vid besvären böra fogas bevis om dagen, då taxan blifvit kungjord, äfvensom då besvären icke äro af

klaganden egenhändigt undertecknade, fullmakt för deras ingifvande; klagande dock obetaget att på eget äfventyr insända besvären i betaldt bref med allmänna posten. Försummas något af hvad sålunda är föreskrifvet, varda besvären icke till pröfning upptagna.

Beslut om ändring af den under afdelningen A i taxan upptagna årliga markegången gäller till förmån allenast för den eller dem, som den vunna ändringen sökt; hvarje i behörig ordning fastställd förändring i det under afdelningen B bestämda årspris skall åter tillämpas inom hela länet eller markegångsdistriktet.

§ 12.

Kammarkollegium, som det tillkommer att fastställa formulär till markegångstaxor och priskuranter, äger jämväl att meddela bestämmelser om de persedlar och tjänstbarheter, som skola i markegångstaxorna för de särskilda länen upptagas, äfvensom om uteslutande ur taxorna af sådana persedlar och tjänstbarheter, å hvilka särskild prissättning icke längre finnes erforderlig.

I nu gällande indelning af markegångsdistrikten äger kammarkollegium att på framställning af vederbörande länsstyrelse vidtaga ändring.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1910, dock att deputerade för tiden 1910—1912 samt markegångsnämnden för år 1910 utses redan år 1909 i den ordning, som härofvän finnes stadgad.

Kammarmarkollegium.

Öfver detta förslag har kammarkollegium, till följd af nådig remiss, den 26 februari 1909 afgifvit underdånigt utlåtande och däruti vid särskilda paragrafer i förslaget erinrat följande.

§ 1.

Då behovet af suppleants inkallande till tjänstgöring vid markegångsprisens bestämmande säkerligen komme att hädanefter göra sig gällande i större omfattning än förut, ville det synas, som om i den nya förordningen borde föreskrifvas, att suppleanter skola väljas till lika stort antal som markegångsdeputerade. Beteckningarna »räntetagare» och »räntegifvare» syntes icke vidare kunna användas. I stället

borde utfinnas andra efter nutida förhållanden mera afpassade benämningar såsom »afgäldstagare» och »afgäldsgifvare» eller dylikt.

I afseende å markegångsdeputerades tjänstgöringstid tilläte collegium sig hemställa, huruvida ej i analogi med hvad som nu gällde enligt § 16 i nådiga förordningen om landsting den 21 mars 1862 i markegångsförordningen lämpligen kunde föreskrivas, att tjänstgöringstiden för markegångsdeputerad och suppleant skall vara två år från och med året näst efter det, hvarunder valet ägt rum, samt att halfva antalet skall vid slutet af första året från det den nya markegångsförordningen vunnit tillämpning utträda efter lottning, som vid det årets landsting anställles.

Vid val af markegångsdeputerade och suppleanter äfvensom vid nyssberörda lottning skulle särskildt tillses, att deputerade och suppleanter komme att bestå af afgäldstagare och afgäldsgifvare till lika antal, och syntes jämväl böra stadgas, att i valprotokollet skall tydligt angifvas, huruvida en invald eller utesluten deputerad eller suppleant är att hänföra till afgäldstagare eller afgäldsgifvare. Det syntes däremot vara alldeles likgiltigt, huruvida val eller lottning först ägde rum bland afgäldstagare och därefter bland afgäldsgifvare eller i omvänd ordning, allenast val eller lottning skedde särskildt inom hvardera gruppen.

I händelse markegångsdeputerades befogenhet bestämdes på sätt sålunda blifvit föreslaget, borde ock enligt collegii mening i markegångsförordningen intagas bestämmelser af hufvudsakligen enahanda innehåll, som § 11 i åberopade nådiga förordning om landsting den 21 mars 1862.

§ 3.

De nuvarande bestämmelser, som skulle aflösas af förevarande §, anträffades i § 1 mom. 3 samt § 3 mom. 5 af nådiga kungörelsen angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande den 11 maj 1855, det förra momentet enligt lydelsen i nådiga kungörelsen den 17 april 1868.

Då enligt § 1 af förevarande förslag markegångsdeputerade ovillkorligen skulle sammansättas af afgäldstagare och afgäldsgifvare till lika antal inom hvardera gruppen, vore uppenbart, att förutsättningarna för att rösterna skulle utfalla lika för olika pris å samma persedel vore för handen hardt när i fråga om hvarje prisbestämning. Gifvetvis skulle också genom en bestämmelse, som i ty fall inrymde utslagsrösten åt markegångsdeputerades ordförande, landshöfdingen eller

eventuellt landskamreraren, bestämmanderätten i fråga om markegångsprisen i regel ankomma på en administrativ tjänsteinnehafvare och ej på markegångsdeputerade, hvilkas olika grupper endast hade att angifva markegångsprisens maxima och minima. En sådan anordning syntes komma i strid med § 1 af förslaget och den däri åberopade bestämmelsen i § 75 regeringsformen.

Kollegium, som för sin del, på sätt collegium under § 7 tillstyrkte, jämväl ansåge att bestämmelserna enligt § 3 mom. 5 af åberopade nåd. kungörelsen den 11 maj 1855 borde i den nya markegångsförordningen oförändrade intagas, hemställde alltså, att någon förändring icke heller måtte vidtagas i nu gällande bestämmelser därom att vid markegångsdeputerades sammanträde ordet skall föras af landshöfdingen, dock utan rättighet för honom att i besluten deltaga, men med skyldighet för honom att göra de erinringar, som funnes af nöden, äfvensom att, då hans mening afveke från deputerades beslut, låta anteckna densamma i deputerades protokoll. Vore landshöfdingen frånvarande och icke någon i hans ställe i nåder förordnad, borde jämväl, på sätt nu är stadgadt, deputerade inom sig själfva utse ordförande, som i sådant fall gifvetvis ock ägde att i markegångsdeputerades beslut deltaga. Skulle under nyssberörda förutsättning vid valet af ordförande rösterna blifva lika fördelade mellan två eller flera deputerade, hvilket med hänsyn till deputerades sammansättning hädanefter torde inträffa oftare än förut, syntes som om för sådant fall borde stadgas att genom lottkastning må afgöras hvilken af dem, som sålunda erhållit lika röstetal, skall vara markegångsdeputerades ordförande. Landskamrerarens och länsbokhållarens nuvarande befogenheter i afseende å markegångssättningen borde bibehållas.

§ 5.

Inom ett och annat län, såsom förhållandet år 1908 varit i Blekinge och Kopparbergs län, hade väl inträffat, att markegångsdeputerad eller till tjänstgöring inkallad suppleant icke låtit sig afhöra å bestämd dag; och hade markegångssättningen i sådant fall försiggått utan att föreskrifvet antal deputerade varit tillstädes. Såvidt för collegium vore känt, hade någon egentlig olägenhet häraf hittills icke försports. Därest förslaget om deputerades sammansättning till hälften af afgäldstagare och till hälften af afgäldsgifvare vunne nådigt afseende, ville det emellertid synas, som om i den nya markegångsförordningen jämväl borde intagas bestämmelse, innefattande ovillkorlig föreskrift därom att marke-

gångssättningen ej i något fall finge ske med mindre fullt antal deputerade eller suppleanter äro tillstädes. Dessutom syntes böra stadgas, att deputerad eller inkallad suppleant, som, utan att hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande hafva anmält laga förfall, uteblefve å den för markegångssättningen bestämda dag, vore skyldig ersätta all kostnad, som till följd af hans frånvaro och däraf föranledt uppskof med förrättningen vållades. I händelse af bifall härtill syntes några särskilda bestämmelser om bötesansvar ej erfordras; och skulle sålunda andra och tredje stycket af förevarande paragraf kunna helt och hållet uteslutas, hvarefter denna paragraf i dess förändrade skick torde böra i markegångsförordningen upptagas omedelbart efter § 2 enligt förslaget.

§ 6.

De särskilda föreskrifter eller enskilda öfverenskommelser, på grund af hvilka markegångstaxan komme till användning å det ena eller andra rättsförhållandet, ansåge kollegium ej vidare böra eller ens kunna med någon fullständighet angifvas i markegångsförordningen, som ju hade en helt annan uppgift eller att stadga grunderna och sättet för de olika markegångsprisens bestämmande. I enlighet härmed och då dessutom hvad som under denna paragraf föreslagits i särskilda stycken dels efter mom. 1, dels ock efter mom. 3 vore till stor del antikveradt, torde dessa bestämmelser böra ur markegångsförordningen utgå.

Efter hitflyttning af vissa bestämmelser från § 7 enligt förslaget syntes förevarande § 6 kunna affattas ungefärligen sålunda:

»Markegångstaxan skall innehålla dels den *årliga markegången* eller gällande pris å löpande årets skörd samt värdet å alla öfriga persedlar och tjänstbarheter, som enligt fastställt formulär skola utgöra föremål för denna markegångssättning, dels *årspris* å länets en gång för alla i samband med ränteförenklingen bestämda så kallade hufvudpersedlar, hvilka årspris, som skola ingå i beräkningen af medelmarkegångsprisen å samma persedlar, grundas för hvarje persedel å de pris, som varit gångbara under de tre sista månaderna af det nästförflutna och de tre första månaderna af det löpande året, dels ock årets *medelmarkegångspris* eller medeltalet af de för det innevarande och de nästförflutna nio åren upptagna årsprisen å hufvudpersedlarna».

§ 7.

Här hade bland annat föreslagits, att den årliga markegången skulle »grundas på de pris, som gälla vid tiden för deputerades sam-

manträde». Under den förberedande behandlingen af förevarande ärende hade icke heller saknats förslag i syfte, att själfva grunden för den årliga markegången skulle omläggas, så att ett tillförlitligare material för bestämmande jämväl af den årliga markegången skulle erhållas. Finge man exempelvis till grund för den årliga markegången lägga prisförhållandena under de tre sista månaderna af det nästförflutna och de tre första månaderna af det löpande året, skulle utom annat äfven den fördelen vinnas, att medelmarkegångspriset kunde beräknas med tillhjälp af den årliga markegången, och all markegångssättning redan kunna ske under april månad hvarje år. På sätt kollegium i sitt den 8 maj 1908 i ärendet afgifna utlåtande framhållit syntes dock frågan om en dylik genomgripande ändring af den årliga markegångens karaktär böra få anstå åtminstone till dess frälseräntorna, som af ålder beräknats efter detta markegångspris, blifvit fullständigt in- eller aflösta. Icke ens den nu föreslagna bestämmelsen, att den årliga markegången skulle grundas å de pris, som gällde vid tiden för deputerades sammanträde, borde sålunda enligt kollegii mening intagas i markegångsförordningen.

At § 7, som torde komma att nedflyttas efter den nästföljande § 8, borde alltså, enligt kollegii mening, gifvas följande lydelse:

»Det åligger markegångsdeputerade att efter noggrant öfvervägande af kända förhållanden och gällande pris samt med ledning af de prisuppgifter, hvarom i [§ 8] förmåles, bestämma pris å alla i markegångstaxan ingående persedlar och tjänstbarheter.

Då skiljaktiga meningar bland deputerade yppas etc. (enligt ofvanberörda § 3 mom. 5 af nu gällande markegångskungörelse).

Då deputerade vid bestämmande af årspriset å hufvudpersedlarna frånträda det på grund af inkomna priskuranter uppgjorda medelpriset å dessa persedlar, böra i hvarje fall skälen därtill angifvas i protokollet.»

§ 8.

Såvidt anginge uppställning och annan formulering af förevarande § ansåge kollegium, att gällande markegångskungörelse borde närmare följas, hvarjämte kollegium i afseende å de såsom mom. 3 i förslaget under denna § upptagna bestämmelserna åberopade sitt i ärendet den 8 maj 1908 afgifna utlåtande, såvidt detsamma afveke från hvad förslaget härutinnan innehöller.

§ 9.

Denna § syntes böra erhålla följande förändrade lydelse:

»Vid priskuranternas upprättande och afgifvande af anmärkningar däröfver äfvensom vid alla prisbestämmelser enligt denna förordning bör i afseende å sådana artiklar, hvilka i allmänhet utgöra föremål för afsalu, hänsyn tagas endast till de pris, som äro gångbara vid försäljning mot kontant betalning.»

§ 10.

Genom skrifvelse till Kungl. Maj:ts befallningshafvande i samtliga län den 6 oktober 1882 hade kollegium på framställning af sitt advokatfiskalsämbete förordnat, att vid markegångshandlingarnas insändande till kollegium skulle framdeles från och med år 1882 i stället för 8 bifogas 12 exemplar af markegångstaxan.

Uttrycket »vanligt antal exemplar» syntes böra utbytas mot »erforderligt antal exemplar».

§ 11.

Genom kollegii på Kungl. Maj:ts nådiga förklaring den 24 februari 1860 grundade skrifvelse till Kungl. Maj:ts samtliga befallningshafvande den 8 mars 1861 hade fastställts formulär till den vid slutet af markegångstaxorna införda besvärshänvisning. Det ville synas, som om jämväl detta formulär vore föråldradt och tarfvade omarbetning. Kollegium skulle också ej underlåta att i samband med fastställelse af nytt formulär till markegångstaxor taga alla hithörande frågor i öfvervägande.

I markegångsförordningen torde böra härutinnan stadgas följande:

»Den, som med den verkställda markegångssättningen, i hvad honom angår, är missnöjd, äger att däruti hos kammarkollegium söka ändring genom besvär, som böra ingifvas hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande i det län, hvars markegångstaxa öfverklagas, innan klockan 12 å femtonde dagen från den för taxans kungörande bestämda dag. Det åligger Kungl. Maj:ts befallningshafvande att fortast möjligt insända besvären jämte eget utlåtande till kammarkollegium, som har att inom fjorton dagar från den dag, besvären dit inkommit, dem afgöra och sitt beslut expediera till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, genom hvars förslag vederbörande därom ofördröjligen underrättas.

Beslut om ändring af den i markegångstaxan upptagna årliga markegången gäller till förmån allenast för den eller dem, som den vunna ändringen sökt; däremot skall hvarje i behörig ordning fastställd förändring i de bestämda års- och medelmarkegångsprisen å hufvudpersedlarne tillämpas inom hela länet eller markegångsdistriktet.»

Bestämmelserna enligt § 5 mom. 3 af åberopade kungörelsen den 11 maj 1855 torde ock böra bibehållas.

Under hänvisning till nådiga kungörelsen den 31 juli 1867 angående bland annat tiden för öfverklagande af vissa beslut i markegångsfrågor, hemställde kollegium vidare huruvida ej i markegångsförordningen borde intagas följande hänvisning:

»Underdåniga besvär mot kammarkollegii beslut i markegångsfrågor skola anföras inom den tid och i den ordning, som för anförande af besvär i administrativa mål iakttages.»

§ 12.

Man hade hittills ansett, att det skulle tillkomma Kungl. Maj:t att meddela beslut om ändring i nu gällande indelning af markegångsdistrikten. På grund af denna uppfattning, som kollegium för sin del funne välgrundad, hemställde kollegium, att, i händelse uttrycklig bestämmelse härom skulle erfordras, förevarande § måtte i nu angifna del affattas sålunda:

»Frågor om inrättande af nya eller förändrad reglering af förutvarande markegångsdistrikt ankomma på Kungl. Maj:ts pröfning.»

Vidkommande tiden, då markegångsförordningen skulle träda i kraft, erinrade kollegium om sin beträffande varaktigheten af markegångsdeputerades funktion här ofvan under § 1 uttalade mening.

*Departements-
chefen.*

Hvad kammarkollegium vid det upprättade förslaget till ny markegångsförordning sålunda erinrat har jag i allmänhet funnit beaktansvärdt och förty låtit i hufvudsaklig öfverensstämmelse därmed omarbета förslaget. Härigenom hafva visserligen de förberedande åtgärderna för bestämmandet af den årliga markegången blifvit så till vida omständligare, att, på sätt § 7 mom. 3 af det omarbetade förslaget innehåller, prisuppgifter skulle aflämnas af samtliga kommunalnämnder inom fögderiet i stället för ett mindretal efter Kungl. Maj:ts befallningshafvandes bestämmande. Det torde emellertid icke kunna förnekas, att genom en sådan anordning vinnes

ökad trygghet för att den priskurant, som med stöd af dessa prisuppgifter skall af kronofogden upprättas, kommer att i möjligaste mån blifva ett tillförlitligt uttryck för de verkliga prisförhållandena inom fögderiet, då ju uppenbarligen förekomsten af en eller annan mindre exakt prisuppgift måste till sin verkan å uppgifternas medium blifva desto mindre kännbar ju större antalet uppgifter är. Att en ökning i prisuppgifternas antal kommer att medföra ökad arbete kan ju å andra sidan ej bestridas, men då detta arbete, som till sin verkan hufvudsakligen kommer att hvila å kronofogdarna, icke torde blifva afsevärdt betungande, har jag ansett denna omständighet icke böra tillmätas någon afgörande betydelse.

Vid § 1 har kollegium, bland annat, framhållit, att val af markegångsdeputerade och suppleanter äfvensom lottning för bestämmande af de deputerade och suppleanter, hvilka vid slutet af år 1912 skola utträda, borde likgiltigt i hvilken ordning, förrättas särskildt inom hvardera af de båda grupperna: afgäldstagare och afgäldsgifvare. Hvad angår den allenast en gång förekommande lottningen läser någon föreskrift utöfver den i föreslagna öfvergångsstadgande inrymda icke vara erforderlig. Beträffande själfva valförrättningen skulle en uppdelning af denna i två omgångar, såsom kollegium förordat, visserligen i det afseendet öfverensstämma med motsvarande stadgande i departementets författningsförslag, men ett sådant förfarande synes mig i allt fall onödigt omständligt, då syftet därmed eller ett fastslående af hvilkendera gruppen, hvarje deputerad och suppleant representerar, lika väl kan vinnas vid gemensamt val inom båda grupperna, blott valsedlarna innehålla tydlig beteckning af de olika kategorierna. Jag har därför ansett tillfyllest att i § 1 intaga bestämmelse därom, att i valprotokollet skall uttryckligen angifvas, till hvilkendera af de båda kategorierna, afgäldstagare och afgäldsgifvare, de valda äro att hänföra.

I likhet med kollegium finner jag väl lämpligt, att de i § 5 af departementets förslag upptagna bestämmelserna om böter för deputerad eller inkallad suppleant, som uteblir från sammanträdet för markegångsättningen, utbytas mot stadgande om skyldighet att ersätta all kostnad, som till följd af hans frånvaro och däraf föranledt uppskof med förrättningen vållas, men, då billigheten kräfver, att sådan skyldighet drabbar allenast den, som utan laga förfall uteblir från sammanträdet, och sådant förfall gifvetvis kan inträffa så sent, att anmälan därom innan den för sammanträdet utsatta tid icke kunnat hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande göras, har jag låtit denna skyldighet, hvarom bestämmelse intagits i § 3 af det nya förslaget, gälla allenast deputerad eller inkallad

suppleant, som uteblir utan att kunna hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande styrka laga förfall.

Kollegii erinran vid § 7, att bestämmelserna rörande omröstning vid skiljaktiga meningar bland deputerade borde där inrymmas, har jag icke ansett böra följas, då dessa bestämmelser torde hafva sin rätta plats i det sammanhang, hvori de förekomma i det ursprungliga författningsförslaget. De hafva därför intagits i det nya förslagens § 4.

Slutligen har jag icke heller ansett mig böra biträda kollegii vid § 11 framställda förslag till ändring med afseende å tiden för anförande af besvär öfver markegångssättningen, utan hafva nu gällande bestämmelser härutinnan, allenast till formen omarbetade, upptagits i § 11, mom. 1 i det nya förslaget.

Departementschefen uppläste härefter det omarbetade förslaget till förordning angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande;

och hemställde departementschefen, att samma förslag måtte föreläggas Riksdagen till antagande.

Statsrådets öfriga ledamöter biträdde departementschefens hemställan.

Hvad statsrådet sålunda i underdånighet hemställt behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla och bifalla, och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan litt. — vid detta protokoll visar.

Ur protokollet:

Axel Alexanderson.